Զ· ՏԱՐԻ 1595 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 22 ԱՀԵԿԱՆ 4381 — Հ· Տ· 29 ԱՊՐԻԼ 1889 — Ն· Տ· 11 ՄԱՅԻՍ 1889 — ՀԻՃՐ· 11 ՌԱՄԱԶԱՆ 1306 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար	Տարեկան	զանկանն՝ արծաթ	160
»	Վեցամսեայ	»	80
»	Եռամսեայ	»	40
Գաւառաց »	Տարեկան	»	200
»	Վեցամսեայ	»	100
Օտար երկիրներէ	տարեկան՝ ֆրանք		56
»	Վեցամսեայ	»	28

Դուրս գրկուած լրագրոյ համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան գրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր՝

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 29 ԱՊՐԻԼ, 1889

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔՆ

Այն պահուն ուր Ամեն· Տ· Յարութիւն Ս· Պատրիարք Հայրը կը պատրաստուի երթալ բազմիլ իւր բարձր Աթոռն, ամեն Հայու մտադրութեան առարկայ կը լինի Երուսաղեմի Վանքն, որուն վերաբերեալ ամենայն ինչ մեծ է։ Մեծ է այս Վանքի քրիստոնէական նշանակութիւնն հայ ազգին համար, և սին խօսք մը չէ երբ կ'ըսուի թէ մեզմէ հզօրագոյն քրիստոնեայ ազգեր կը նախանձին ի Ս· Տեղիս մեր բռնած գրեթէ եզական դիրքին։ Մեծ է այս Վանքի ազգային և պատմական նշանակութիւնն, ըստ որում Ազգիս վաղեմի գոյութեան ու կացութեան ամենէն շօշափելի ապացոյցներէն մին կ'ընծայէ Արեւելից և Արեւմտից հաւասարապէս։ Մեծ է այս Վանք իւր արկածներովն ալ, և իւր պատճառած պարտքերն եւս շա՛տ մեծ են։

Այս պարտուց կարգադրումն,—աւելի կամ նուազ կարգադրումը,—կարեւոր իրողութիւն մ'է, որուն համար, ինչպէս երբեմն դատական մեծ յաղթանակի մը համար, Ս· Յակոբեանց Միաբանութիւնը ջերմագին խնդակցութեանց արժանի է։

Այս խնդակցութեանց մէջ անշուշտ մեծագոյն բաժինն ունի Ամեն· Տ· Յարութիւն Ս· Պատրիարք Հայրն, որուն յօգուտ և յանդորրութիւն ազգային-եկեղեցական այս մեծ հաստատութեան տարիներէ հետէ ցոյց տուած անընդհատ և անվհատ անձնուիրութիւնն ու հոգածութիւնն ամեն գովեստէ գեր ի վեր են։

Ամեն· Տ· Յարութիւն Ս· Պատրիարք Հայրն ուրիշ Պատրիարքներու, ուրիշ գործիչներու վրայ սա՛ առաւելութիւնն ունի որ երբ Ազգին հրաւէր կը կարդար տալ Երուսաղեմի Վանքին համար, ինք իւր բոլոր ունեցածը, նիւթական թէ հոգեկան, արդէն տուած էր Վանքին։ Երբ Վանքին պարտքը վճարել և հասոյթն աւելցնել և ապահովել կ'աշխատի, Ամեն· Տ· Յարութիւն Պատրիարքն իւր առաջնորդական եւ պատրիարքական թոշակներէն ու հասոյթներէն խնայեալ գումարներով իբր երեք հազար ոսկւոյ ծախիւք մեծ տուն մը և վաճառատուներ շինած է նոյն այն արտին վրայ զոր Կարկուրեան փաստաբանութենէն կորզեց ազատեց, և այս կալուածք 150 ոսկւոյ տարեկան հասոյթ մը կուտան Վանքին։ Յոպպէի մէջ ալ Ն· Սրբազնութիւն իւր անձնական ծախիւք վանքապատկան հողերու վրայ շինած է ուրիշ մեծ տուն մը եւ խանութներ, որք Ռէժիի գործատուն եղած են, և որոց հասոյթն եւս Վանքին կը պատկանի։ Ն· Սրբազնութիւն մտադրած է նաեւ վերաշինել Ս· Փրկչայ խարխուլ Վանքն այն պատմական տեղւոյն վրայ ուր էր երբեմն Կայիափա Քահանայապետին տունն, ուր դատուեցաւ Յիսուս, և ուր խօսեցաւ հաւն որ յիշեցուց Պետրոսի խոստմնազանցութիւնն։ Այս պատմական կարեւոր վերաշինութեան պէտք եղած Կայսերական Հրովարտակն արդէն յաջողած է ստանալ Ն· Ամենապատուութիւն։

Այսպիսի անձնաւորութիւն մը եւ այսպիսի անձնուիրութիւն մը կ'արժէ որ գնահատուին և ազգային համակրանաց վայելուչ ցոյցով մը շրջապատուին, երբ Երուսաղեմի Պատրիարքը կ'երթայ բազմիլ այն Աթոռին վրայ որուն ամենէն արժանաւոր Գահակալներէն մին հանդիսանալու գործնական ապահովութիւն տուած է իւր պաշտօնավարութեամբ ցայս վայր։

Այս պատրիարքական ուղեւորութիւն գեղեցիկ պատեհութիւն մ'է ամեն անոնց համար որք Սուրբ Քաղաքին քրիստոնէական և ազգային հնութիւններն ու հաստատութիւնները տեսնելու բարեպաշտական և ազգասիրական բաղձանք մը կը զգան։ Նոյն շոգենաւով որով Ն· Սրբազնութիւն մինչեւ Եաֆա պիտի երթայ, շատ ազգայիններ, մանաւանդ բարեկեցիկ դասէն, կարող են իրենց ծախիւք ուղեկցիլ Երուսաղեմի Պատրիարքին, թէ՛ անձնական վայելման համար և թէ պատիւ մ'ընելու համար Ն· Ամենապատուութեան։ Յայտնի է թէ այսօր յԵրուսաղէմ ուխտագնացութիւն մը յաջողապէս կրնայ կատարուիլ 20—25 օրէն, և համեմատապէս քիչ ծախիւք։ Այսպիսի ուղեւորութիւն մը այսպիսի պարագայից մէջ՝ առիթ մ'է Երուսաղեմի Վանքն յիշելու, և նուէրներ ընելու· զի դըրամական նուէրներէն զատ, որուն միշտ պէտք ունի, Միաբանութիւնը սիրով և շնորհակալութեամբ կ'ընդունի իւր Թանգարանին համար հնութեանց նուէրներ և իւր վարժարանին համար գիտական գրեանց և գործեաց նուէրներ, ևն։ Մեր մասին ազգուապէս կը յորդորենք մեր հասարակութեան բարեկեցիկ և բարեպաշտ դասն՝ այս գեղեցիկ առիթէն օգուտ քաղելու, ի պատիւ Ազգին, ի պատիւ Երուսաղեմի Պատրիարքին և ի շինութիւն իրենց ազնուագոյն զգացմանց։

Նախընթաց յօդուածով մը արդէն ծանուցինք թէ ելմտական Նախարարութիւնը կը ճանչէ 25—26,000 ոսկի ընդունած լինել գաւառներէն ի հաշիւ Երուսաղեմի պարտուց, և թէ 10,000 ոսկւոյ չափ Պէշէ մնացած է։ Վանքին դեռ եւս չվճարուած 20,000 ոսկւոյն մեծագոյն մասը պիտի ստացուի Երուսաղեմի կառավարչական սընտուկէն, և կը յուսացուի թէ Ամեն· Տ· Յարութիւն Ս· Պատրիարքն աստ Մալիէէն երեք կամ չորս հազար ոսկւոյ գումար մը հնչուն դրամ պիտի կրնայ ընդունիլ, Վանքն երթալուն պէս ամենէն աւելի խստապահանջ պարտատերաց մէկ մասը գոհացնելու։ Ն· Սրբազնութիւն կրնար աւելի կանուխ մեկնիլ եթէ այսպիսի կանխիկ գումար մ'ընդունելու անհրաժեշտ պէտք չունենար Վանքն, և թէպէտ այս ամեն կարգադրութեանց շնորհիւ պարտուց մեծ մասը կրնայ կարգադրուիլ, բայց տակաւին մաս մը կը մնայ։ Կարելի չէ մոռնալ թէ հոգելոյս Տ· Եսայի Պատրիարքն եւս երբ Կ· Պոլսէն յԵրուսաղէմ ուղեւորեցաւ, Վանքն հազիւ հինգ հազար ոսկւոյ պարտք մը կամ պարտուց մնացորդ մ'ունէր, որ քիչ քիչ աճելով, այժմեան պհագին համեմատութեանց հասաւ։ Զի՞ կրնար միթէ վախցուիլ թէ մ' դուցէ այժմեան անվճար մնալիք մասն եւս յապագային նորէն մեծնայ ստուարանայ և նոր փորձանք մը դառնայ Ազգին գլխուն։ Բայց Տ· Յարութիւն Պատրիարքն իւր նախորդէն աւելի օժտեալ է գործնական ճարտարութեամբք, և Ազգը կը սպասէ որ Ն· Ամենապատուութիւն պարտուց այս աղետալի խնդրոյն հիմնովին կարգադրման համար բան մը պակաս չթողու։

Այս ակնկալութիւն բանաւոր է· զի այս վստահութեան լիովին արժանի է Ամեն· Տ· Յարութիւն Ս· Պատրիարք Հայրը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1889 Ի

ՀԱՆԴԷՍ ԲԱՑՄԱՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԱՌՆՈՅԻ

Այս երկուշաբթի, 6 մայիս, Փարիզ աշխարհի ընծայեց մին այն պատմական և պատուական տեսարաններէն որք մարդկային ազգի յառաջդիմութեան մէջ երեւելի թուական մը կը կազմեն։ Արուեստահանդէսի այն հըսկայ շէնքերը զորս անցեալ օր կը նկարագրէինք՝ մարդկային գլուխներու ովկիանոսի մը մէջ կորսուած կղզիներու նմանեցան· զի տեղի կ'ունենար բացումն 1889ի Համաշխարհային Արուեստահանդէսին, Հանրապետութեան մը օրով բայց կայսերական մեծափառ շքով։

Վերջին մի քանի օրերը, մանաւանդ կիւրակէէն երկուշաբթի լուսնալու գիշեր, հարիւրաւոր ճարտարագէտ զինուորք, միանալով սովորական հազարաւոր գործաւորաց հետ, ամեն ճիգ թափեցին Արուեստահանդէսի շէնքերն ու բաժինները պատրաստելու երկուշաբթի աւուր հանդիսին· զի թէ՛ շինութիւնք և թէ ապրանաց զետեղմունք բաւական ետ մնացած էին։ Այսու ամենայնիւ բացման օրը տեսնուեցաւ թէ քանի մը բաժինք, մանաւանդ օտարականք, տակաւին թերի էին, և հազիւ երկու երեք շաբաթուան մէջ կրնան ամբողջանալ։

Այս մասնակի անպատրաստութիւն արգելք չէր սակայն Արուեստահանդէսի շէնքին կամ պարզուած վաճառահանդիսին աննման գեղեցկութեան, որուն հաւասարը տեսարան մը աշխարհ չէր վայելած երբեք։

Միջօրէէն մէկ ու կէս ժամ ետքը Պ· Քառնօ, շքեղ կառք մը նստած, և իւր քով ունենալով զՊ· Թիռառ, Նախարարապետ, առեւտրական նախարար և կառավարական ընդհանուր պատուիրակ Արուեստահանդէսի, գընաց ի Շան տը Մառս, անցնելով Էյֆէլեան Աշտարակին տակէն, որոյ նըման յաղթական կամար մը երբեք չէ հովանաւորած աւելի մեծ յաղթանակի մ'անցքը։ Խուռն բազմութիւն մը արդէն մտած թափանցած է Արուեստահանդէսի շէնքին մէջ, և եռանդագին համակրանօք կ'ողջունէ Նախագահն, որ յայտնապէս զգածեալ է տեսարանին վսեմութենէն և իրեն եղած ժողովրդային ընդունելութեան սրտաբուխ ջերմութենէն։ Կեդրոնական գմբէթին առջեւ, բարեւի կեցած են ֆրանսական գնդեր՝ աննմանելի մեկնակաղէն (ձիբէ-ճի) զօրաց և ուրիշ ֆրանսահպատակ գաղթականութեանց պատկանող հընդիկ և ափրիկեցի սեւամորթ զօրաց հետ։

Գմբեթակիր մեծ սրահին մէջ 1,500 նստարանք դրուած են պաշտօնական մարմնոց, փարիզեան ընկերութեան երեւելեաց և օտարազգի հրաւիրելոց համար։ Նոյն սրահին վերնատունն որ գմբէթին շուրջը կը բոլորէ՝ վերապահեալ է կանայց, որք ակնախտիղ արդուզարդուց ա՛յլապէս հրապուրիչ արուեստահանդէս մը պարզած են հոն, վերն, ի գլուխ ունենալով Նախագահուհին· զի Տիկին Քառնոյի արդուզարդը «գեղեցիկ ճաշակի հրաշալիք» մը կը նկատուի։ Ուրիշ տեսակ հրաշալիք մ'է, պարտիզպանական արուեստի հրաշալիք, Տիկին Քառնոյի մատուցուած կողով մը՝ մէկ մեթր 75 սանթիմեթր երկայնութեամբ և 80 սանթիմեթր լայնութեամբ, Փըրանսան ներկայացնող վարդերէ և օտար երկիրներն յիշեցնող միաբլթակ ծաղիկներէ (orchidées) բաղկացեալ, խմստալից արուեստագէտ նուէր Արուեստահանդէսի ինններորդ ճիւղէն (Պարտիզպանութիւն)։

Ընդհանուր ուշադրութիւն կը հըրաւիրէ դիւանագիտական մարմնոյն վերապահեալ վայրն, ուր կ'երեւին Գերմանիոյ գործակատար Պ· Ֆոն Շէօն և գերման դեսպանատունէն Պ· Ֆոն Մոլթքէ· Իտալիոյ գործակատար Պ· Ռէսման· Միացեալ Նահանգաց դեսպան Պ· Մաքլէն· Պելժիոյ դեսպան Պառոն Պէյէնս· Անգլիոյ դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ· Օսթին Լի· Մեքսիկայի դեսպան Պ· Ֆերնանտէզ· Պարսկաստանի դեսպան Նազար Աղա, Ճափոնի դեսպան Պ· Թանաքա, իւր քարտուղարով։ Նաեւ Սերպիոյ, Շուէտի, Զուիցերիոյ, Ռումանիոյ, և Հանրային Ամերիկայի Հանրապետութեանց դեսպանք։

Առաջին բանախօսութիւնն արտասանեց Պ· Թիռառ, որ յիշեցուց թէ 1879ի Փարիզեան Արուեստահանդէսէն տասն տարի ետքն յանդգնութիւն կը համարուէր նոր Արուեստահանդէս մը կազմել ի Փարիզ։ Բայց այս ձեռնարկ լիակատար յաջողութեամբ պսակեցաւ· զի քիչ ժամանակի մէջ կառուցան պէտք եղած շէնքերն, և գործարանատէրք, ամեն կարգի արուեստաւորք, գեղարուեստագէտք և հողագործք, թէ՛ Ֆրանսայի և թէ օտար երկրաց, դրաւեցին բոլոր տրամադրելի վայրերն՝ իրենց աշխատութեանց նշանաւոր արդիւնքն ի հանդէս դնելու համար։

«Այս շքեղ արդիւնք թէպէտ մեր ամեն յոյսերէն գերազանց է, բայց պէտք չէ զարմացնէ զմեզ։ Յառաջդիմութեան ընթացքը դանդաղած չունի· նոր սերունդք անընդհատ կը նորոգեն սպառեալ կամ անհետացեալ ոյժերը· գիտութիւնը, գերիշխան զօրութիւն մեր դարուն, չի կասեցներ իւր աշխարհակալութեանց ընթացքն· ամեն օր եւս առաւել կը թափանցէ բնութեան գաղտնեաց մէջ· շոգին և ելեկտրականութիւնն արդէն յեղափոխած են տիեզերաց տնտեսական կարգն· ո՞վ կրնայ գուշակել հրաշալիքները, զարմանահրաշ նորութիւնները զորս գիտութիւնը դեռ եւս կը վերապահէ մեզ և մեր սերնդոց համար։ Գիւտերն, հնարքներն ու կատարելագործութիւնք միմեանց կը յաջորդեն ցնորատու արագութեամբ· ո՛չ ոք կրնայ դիմադրել այս անհուն մղման· գործանոցք, արհեստանոցք, տարազագործարանք, մրցմամբ գրգռեալ և յաջողութեամբ քաջալերեալ, ենթակայ են անվերջ կերպարանափոխութեանց, որք ուրախալի են, ըստ որում կենաց ամեն պիտանի բաներու առատութիւն կ'արտադրեն, և հետեւապէս անոնց գիները կ'իջեցնեն, որով և հանրային բարեկեցութիւնը կ'աճեցնեն։»

Պ· Թիռառ կը ներբողէ ընտիր ձիրքերն ֆրանսացի աշխատաւէր, սակաւապէտ և խնայող երկրագործ դասուն, որ գիտական մեթոտներու համեմատ կը բարեփոխէ մշակութեան եղանակները։ Կը գովէ ֆրանսացի արուեստագէտները, (պատկերհանք, քանդակագործք, ևն·) որք չեն բնանար իրենց ցայս վայր շահած դափնիներուն վրայ, այլ իրենց վարպետներէն կտակեալ արուեստին կատարելագործման կը հետամտին, և շատ ճոխ ու նշանաւոր ցուցահանդէս մը պարզած են այժմ «Գեղարուեստից պալատան» մէջ։

«Ո՜րչափ կը սխալին անոնք որ, հարեւանցի դատելով զՖրանսա, ամենօրեայ վիճաբանութեանց ազդեցութեան ներքեւ, կը կարծեն թէ Ֆրանսա ամուլ յուզումներով և կուսակցական կռիւներով միայն կը պարապի։ Անշուշտ, Ֆրանսա անտարբեր չէ՛ հանրային գործոց ընթացքին· պատմութեան դասերով խրատեալ, չուզեր այլ եւս ո՛և իցէ բախտախնդրութեան զոհ լինել· ամեն ժամանակէ աւելի հոգածու է պահպանման այն ազատութեանց զորս փառաւորապէս և ի գին ծանր զոհողութեանց ձեռք բերած են մեր հարք։»

Բայց եթէ Ֆրանսա աշխատած է, ուրիշ ազգեր անգործ չեն կեցած, կ'ըսէ Պ· Թիռառ, որ շնորհակալութեամբ կը յիշէ օտար մասնակցութիւնները, յարելով թէ «ամեն նիւթոց մէջ, օտարաց արտադրութիւնք կը մրցին մերիններուն հետ, զորս կը գերազանցեն իսկ յաճախ, և այս բաղդատութիւնք շահեկան ուսումնասիրութեանց նիւթ կ'ընծայեն»։

Պ· Թիռառ գովեստիւք կը յիշէ Փարիզի ընդհանուր ճարտարապետ և Արուեստահանդէսի շինութեանց տնօրէն Պ· Ալֆանի և Արուեստահանդէսի մատակարարութեան պետ Պ· Պերժէի ճարտար աշխատութիւններն, և անոնց աշխատակիցներն։ Առեւտրական նախորդ նախարարք Պ· Լօքրուա և Պ· Փիէռ Լըկրան և Խորհրդարանի և քաղաքային խորհրդոյ 43 անդամներէ բաղկացեալ ելմտական յանձնաժողովն որ Արուեստահանդէսի կազմակերպութեան հոգի եղած է, կառավարական շնորհակալութիւններէն իրենց բաժինն ունին։

«Եւ այժմ ուրախ լինինք զի անգամ մ'եւս Ֆրանսայի դուռները կը բանանք համայն աշխարհի արտադրութեանց առջեւ։ Ուրախութեամբ գիտենք այս մեծ և խաղաղուէտ ցոյցն մեր սիրելի երկրին արտադրիչ ոյժերուն, որ կը շարունակէ իւր ապահով ընթացքն յառաջդիմութեան ու քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ։ Սիրով ընդունինք և տօնենք օտարազգիներն, որոց բազմութիւնն արդէն կը խռնի մեր պարսպաց մէջ։ Ցոյց տանք անոնց թէ հանրապետական Ֆրանսա հիւրամեծար և առատասիրտ է· կը սիրէ ու կը պատուէ ամեն երկրաց աշխատաւորներն, և կը տեսնէ ի նոսա ո՛չ թէ հակառակորդներ որոց նախանձի, այլ գործակիցներ որք իրեն հետ կ'աշխատին մարդկութեան երջանկութեան և աշխարհի խաղաղութեան։»

Ջերմապէս ծափահարեալ այս բանախօսութենէ ետքը, Պ· Քառնօ, խորին լռութեան մէջ խօսք առնելով, ըսաւ·

«Ֆրանսա երբէկ կը փառաւորէր մեծ դարու մը արշալոյսն, որ մարդկութեան պատմութեան մէջ նոր շրջան մը բացաւ։ Այսօր կուգանք իւր փառաց և շքեղութեան մէջ դիտել այս աշխատութեան եւ յառաջդիմութեան դարուն ծնած գործը։ Կուգանք ողջունել համայն աշխարհի աշխատողներն, որք իրենց ջանից պտուղն եւ իրենց հանճարոյն արտադրութիւնները բերած են աստ։ Կուգանք բարեկամական ձեռն կարկառել ամեն անոնց որք մեր աշխատակիցներն եղան խաղաղութեան և միաբանութեան գործոյն մէջ, առ որ հրաւիրած էինք ազգերը։ Կուգանք բարի գալուստ մաղթել այցելուաց որք հորիզոնին ամեն կէտերէն կուգան ի Փարիզ, ի հաշիւ չառնելով հեռաւորութիւնները, մեր հանդիսից մասնակցելու։ Աստ պիտի գտնեն հիւրընկալ երկիր մը, քաղաք մը որ բերկրութեամբ կ'ընդունի զիրենք, և պիտի տեսնեն թէ ի'նչ կ'արժեն կոյր կիրքէ բղխեալ զրպարտութիւնք։ Մեր սիրեցեալ Ֆրանսա արժանի է առ ինքն ձգելու ժողովրդոց ընտրելագոյն մասն· իրաւունք ունի հըպարտանալու ինքնիրմով և բարձրագլուխ տօնելու 1789 տնտեսական հարիւրամեակն, ինչպէս տօնեց քաղաքական հարիւրամեակը։ Նա կրցաւ աննուաճ կորովով մը վերականգնիլ ամենադառն աղէտներէ, և երբեք չյուսահատեցաւ բախտէն։ Իւր խոստմնապահութեամբ և ուղղամտութեամբ արդար վստահութիւն ներշնչեց։ Իւր ազգային օրինաց եւ հաստատութեանց մէջ գտաւ պէտք եղած ոյժն՝ աշխատութիւնը կենդանացնելու, վաճառականութեան եւ

—) 59)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ՖԵՐՆԱՆՏ

—Տիկին տը Պառթէ՛լ· Ա՛հ, գիտեմ թէ որքա՛ն անխորհուրդ կին է իմ ազգականուհիս· բայց գէթ Քլօթիլտ անտեղեակ է···

—Տիկին Մօռիս տը Պառթէլ ամէն բան գիտէ։

—Ինչպէ՛ս, գիտէ՞ թէ իր ամուսինն այդ արարածը կը սիրէ։

—Կատարելապէ՛ս։

—Եւ թո՞յլ տուաւ որ Մօռիսի խուցը մտնէ։

—Ինքն իսկ առաջնորդեց զայն ամուսնոյն անկողնոյն մօտ։

—Անհաւատալի է այդ, գոչեց տիկին տը Նէօյի· ուրեմն այլ եւս չեմ զարմանար թէ եկած ժամանակս ինչու շուարում պատճառեցի ամէնուն, մինչեւ իսկ Պ· տը Մօնժիռուի։ Արդեօք Պ· տը Մօնժիռո՞ն ալ դեր մը ունէր այս գայթակղալից կատակերգութեան մէջ։

—Այո՛, ըսաւ Լէօն տը Վօ ծիծաղելով, սակայն ճշմարտութիւնն ըսելու համար՝ կոմսը բնաւ չէր գիտեր թէ օրիորդ տը Մօռմանն հոս պիտի գտնէ· ապա թէ ոչ, ապահով եմ թէ հոս գալու պիտի զգուշանար։

—Կը հաւատամ թէ այնպէս է· այդ տեսակ կանանց հետ տեսնուելու համար նեղուելու պէտք չկայ, և ե՛ս որ զինքը շուարեցուցի, ե՛ս որ մտերմաբար խօսեցայ հետն և ամբողջ օրն իր ետեւէն վազեցի· աւասիկ բարեսիրտ ըլլալուն արդիւնքը։

Երկու երիտասարդք ժպիտ մը փոխանակեցին։

—Եւ ձեր խօսքէն դատելով, տիկին, ըսաւ Ֆապիէն, այլ եւս չենք տարակուսիր թէ ձեր սիրալիր ընկերակցութենէն պիտի զրկուինք· վասն զի, անշուշտ, չը պիտի ուզէք ձեր հին բարեկամուհւոյն հետ միեւնոյն խուցին մէջ գտնուիլ։

—Անտարակոյս այդպէս ընելու էի, յարեց այրին դառնացած ձայնով մը· տիկին տը Պառթէլ և Քլօթիլտ ինձմէ դաս մը առնելու պէտք ունէին· սակայն հետաքրքիր եմ գիտնալ թէ այն կինը, զոր իմ հին բարեկամուհիս կը կոչէք, ինչպէ՛ս պիտի հանդուրժէ իմ ներկայութեանս։

—Ինչպէս որ հանդուրժած է մինչեւ ցարդ, մեծ համեստութեամբ և ծանրութեամբ, պատասխանեց Լէօն, վասն զի չը պիտի իմանայ թէ դուք տեղեկացած էք իր գաղտնեաց, բաւական է որ դուք չըսէք իրեն կամ ուրիշ մը չըսէ ձեզ համար։

—Ես ինքս պիտի ընեմ այդ բանը, եթէ համարձակի խօսք ուղղել ինձ։ Այժմ որ ամեն բանի տեղեակ եմ, կամ մօտաւորապէս, վասն զի թերեւս ուրիշ գաղտնիքներ ալ կան զորս չեմ գիտեր, հետաքրքիր եմ տեսնել թէ իւրաքանչիւր ոք ի՛նչ դէմք պիտի ցուցնէ մեր հիւանդին շուրջը, եւ ամենէն առաջ Մօռիս։ Բայց սա ալ կայ որ, եթէ Մօռիս կը սիրէ այդ կինը, ուրեմն Քլօթիլտը չսիրեր։

Եւ սոսկալի ուրախութեան նշոյլ մը փայլեցաւ տիկին տը Նէօյիի դիմաց վրայ, Այս միակ մտածումն հանդարտեցուցած էր այրւոյն սաստիկ զայրոյթը, եւ գոհունակութեան անբացատրելի արտայայտութիւն մը երեւցաւ իր ամբողջ անձին վրայ· վրէժը լուծած էր այն մարդէն որուն կինն ըլլալ ուզած էր, եւ այն կնոջմէն որ իրմէ նախամեծար սեպուած էր· շնորհիւ իր թափանցած գաղտնեաց, ինքզինքը բացարձակ տէր կըզգար ամեն անոնց որք մասնակցութիւն ունէին այս դէպքին գաղտնեաց մէջ· իսկոյն ըմբռնեց թէ իր դիրքն եւ անպարսաւ ընթացքն ինչ առաւելութիւններ կուտային իրեն։ Չարի ոգին ներշնչեց անոր սրտին՝ թէ մէկ վայրկենի մէջ եւ միակ բառով մը կարող էր իր արհամարհանաց բոլոր ծանրութեամբ ջախջախել այն վաղեմի բարեկամուհին որ երբեմն իրմէ յաղթական եղած էր յարատեւ· եւ այս մտածմամբ բոլորովին ուրախ զուարթ դէպ ի դղեակ ուղղուեցաւ· երկու բարեկամներն իրեն հետեւեցան։

Վերնադաւթակն հասնելուն, կանգ առաւ։

—Պարոններ, ըսաւ, մտքիս մէջ գաղափար մը կը ծագի։

—Ի՞նչ է այն։

—Անկեղծօրէն պատասխանեցէ՛ք ինձ։

—Նախ ըսէ՛ք·

—Պ· տը Մօնժիռուն այսօր առաջի՞ն անգամ ըլլալով տեսաւ կարծեցեալ տիկին Տիւքուտրէյը։

Երկու երիտասարդք իրարու երես նայեցան, հիանալով այդ կնոջ դիւային ըմբռնմանը վրայ։

—Չեմ համարձակիր պատասխանել, ըսաւ Լէօն տը Վօ ժպտելով։

—Ես ապահով եմ թէ զիրար կը ճանչնան· այո՛, կը ճանչնան զիրար, եւ աւելին կայ, Պ· տը Մօնժիռու սիրահարուած է Ֆերնանտի· տիկին տը Պառթէլի նայուածքէն գուշակեցի։ Ճշմարիտը, սիրուն բան կ'ըլլար, եթէ Մօռիս եւ Պ· տը Մօնժիռու···

Եւ իր չար բնաւորութենէն մղեալ, այրին սկսաւ ծիծաղել իր միտքը պատող գաղափարի մը վրայ։

—Շա՛տ սիրուն, կրկնեց Ֆապիէն։

—Ըսել կուզեմ աղուոր, յարեց Տիկին տը Նէօյի լուրջ ձեւով մը· աղուորն բուն բառն է, որովհետեւ···

—Որովհետեւ՞, հարցուց Ֆապիէն։

—Ոչինչ, ոչինչ, պատասխանեց այրին։ Իրաւունք ունիք, պարոններ, պէտք է լռութիւն պահել և թողուլ որ իրերն իրենց ընթացքը շարունակեն։ Ի՛նչ որ Աստուած կ'ընէ· լաւ կ'ընէ։

Եւ աննկարագրելի չարամտութեան ժըպիտով մը, սանդուղն ի վեր ելաւ, աճապարելով ժամ առաջ գտնուիլ այն մարդոց հանդէպ զորս կը կարծէր թէ իր ձեռաց մէջ ունի յետ այնորիկ։

ԻԱ

Մինչ այս եղերախաղին, այնքա՛ն պարզ եւ այնքա՛ն կնճռոտ միանգամայն, դէպքերը կը պարզուէին եւ կը վերլուծէին այն հինգ վեց անձանց միջեւ զորս երեւան հանեցինք, Ֆօնթընէյ-օ-Ռօզի դղեկին անձուկ շրջապատին մէջ եւ այն կարճ միջոցին որ սահեցաւ յորմէհետէ մեր ընթերցողաց ներկայացուցինք այս պատմութեան առաջին մասը,—հիւանդն, այդ շփացած մեծ տղայն որ մարդկային կենաց դառնութիւնները սիրային քմահաճոյքի մը ձախողութեանց մէջ միայն ճանչցած էր, յորս իրաւ է թէ զգացումն ալ իր դերը կը կատարէր, հիւանդը՝ քաղցր երազով մը օրօրեալ՝ հեշտալի անհամբերութեամբ մը կ'սպասէր Ֆերնանտը տեսնելու վայրկենին։ Տօքթօրն, երիտասարդին անկողնոյն քով նստած, կը պատասխանէր անոր հարցմանց, եւ նա, բժշկին խօսից ազդեցութեան ներքեւ, տակաւ առ տակաւ կը գտնէր իր մտային կարողութիւնները·

—Տօքթօ՛ր, կ'ըսէր, ձայնը մեղմացնելով եւ երկչոտութեամբ շուրջը դիտելով, քանի որ առանձին ենք, բացատրեցէ՛ք ինձ, խնդրեմ, թէ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Ֆերնանտ հոս կը գտնուի։

—Հա՞րկ է բացատրել ի'նչ որ սիրտը կը գուշակէ արդէն, հարցուց տօքթօրը ժպտելով։

—Ուրեմն իմացա՞ւ թէ ես մեռնիլ կ'ուզէի։

—Հիւանդի մը համար այդքան հետաքրքրութիւն ներելի չէ·

—Բայց մայրս ինչպէ՞ս թոյլ տուաւ···

—Ե՞րբ տեսնուած է որ մայր մը վարանի, երբ խնդիրն իր զաւակը փրկելու վրայ է։

—Ուրեմն գիտէ՞ թէ···

—Ամէն բան գիտէ։

—Իսկ Քլօթի՞լտ, յարեց Մօռիս աշխոյժիւ· յուսամ թէ նա բոլորովին անտեղեակ մնացած է։

—Ապահով եղիք· շնորհիւ ձեր բարեկամաց որք սքանչելի կերպով օգնեցին ձեզ···

—Ազնի՛ւ տղաք, ինչպէ՞ս պիտի կարենամ երախտագիտական պարտքս հատուցանել անոնց։

—Շնորհիւ այն կեղծ անուան զոր տըւին Ֆերնանտի···

—Այո՛, սակայն ինք ինչպէ՞ս յօժարեցաւ այդ անունն ստանձնել։ Այս է զիս զարմացնողը, վասն զի քաջ կը ճանչնամ իր բնաւորութիւնը։

—Կը կարծեմ թէ ինք ո՛չ մէկ բանի հաւանած էր, թէ ամէն բան կարգադրըուած էր երբ հոս եկան, և թէ հարկադրուեցաւ, իր վրայ դրուած յոյսերն ի դերեւ չհանելու համար, ընդունիլ այն դիրքը զոր պատրաստած էին իրեն համար։

—Հապա տիկին տը Նէօյի՞ն որ դըլպրոցական բարեկամուհի մը կը գտնէ ի նա· խելքերնին կը հասնի՞ այս բանին, տօքթօ՛ր։

—Այդ բանը դիպուածի արդիւնք մըն է որ ամենէն ճարտար նախապատրաստողներու աչքէն իսկ կը վրիպի· բարեբաղդաբար այդ ծանօթութիւնն ոչինչ խանգարեց։ Իմ մասիս, կը խոստովանիմ թէ վայրկեան մը շատ վախցայ։

(Շարունակելի)

ճարտարարուեստից գործունէութիւնն ոգեւորելու, և ահռելի աշխատներու մատնեալ երկրագործութեան սիրտ տալու համար. ազգային խնայողութիւնն սքանչելի մղում մը ստացաւ, և երբեք չտեսնուեցան աւելի վեհ ձեռնարկութիւնք, աւելի ոգեւորեալ խուզարկութիւնք հանրային և անհատական բարեգործութեան ամեն ճիւղերուն մէջ։

«Ի՜նչ յառաջդիմութիւն յորմէ հետէ Ֆրանսուա տը Նէօշաթօ՝ 1798ին՝ միայն հարիւր տասն ցուցադրաց վաճառքն ի հանդէս կը դնէր այն ժամանակի ճարտարարուեստից տաճարին մէջ։ Ի՜նչ սքանչելի Թռիչ առաւ մարդկային գործունէութիւնն, անցելոյն ամեն կապանքներէն ազատուած։ Ո՛րպիսի զարգացում հանրային հարստութեան, շնորհիւ աշխատաւորաց ազատագրման, վաճառականութեան ազատութեան և Ներքին մաքսերու ջնջման։ Ընկերային տեսակէտով կրնանք յառաջդիմութիւնք Թարգմանել սա պերճախօս բանաձեւով. — մարդկային կեանքն աճեցաւ, և մեռելահաշիւը նուազեցաւ։»

Այս ոճով շարունակեց Պ. Քառնօ փառաւորել այս յառաջդիմութեան դարս, և Արուեստահանդիսին վրայօք ըսաւ.

«Այս Արուեստահանդիսին նիւթական փայլը դուք ձեզմէն պիտի տեսնէք այժմ։ Պիտի տեսնէք Թէ մեր սերնդեան ո՛րպիսի հրաշալիք պատրաստած են յառաջդիմութիւնք գիտութեան, և Թէ մեր ժամանակին վրայ ո՛րպիսի փայլ մը կը ցայտեցնեն մարդկային ճարտարութեան անսպառ աղբիւրներն և գեղարուեստական գանձերն։

«Արդէն կը ճանչէք շրջանակն յորում ի հանդէս կուգան այս ամեն հրաշալիք։ Աստ մոռնալով գովեցիք գեղեցիկ կարգաւորութիւնն այս մեծ Արուեստահանդիսին, ուր ճարտարապետք և երկրաչափք իրարու հետ մրցած են գիտութեամբ, գործունէութեամբ և անձնուիրութեամբ, իրենց երկրին հանճարոյն արժանի գործ մը ներկայացնելու համար աշխարհի։

«Ցանուն Ֆրանսայի կը շնորհաւորեմ զանոնք և իրենց աշխատակիցներն։ Անոնք առանց պայքարի չյաղթեցին։ Պէտք եղաւ որ յաղթահարեն Թէ՛ ժամանակն և Թէ նիւթն, և մանաւանդ անոնց չարախօսութիւններն որք կը յամառէին չհասկնալ Թէ Արուեստահանդէսն ո՛չ Թէ կուսակցութեան մը այլ Ֆրանսայի գործն է։ Այդ սրտոտ մարդիկ նեղութիւնք կրելէն ետքը պատուոյն ալ արժանանալու իրաւունք ունին։

«Եւ այժմ, Տեա՛րք, միասին պիտի այցելենք այն գանձեր զորս աշխարհ դիզած է այս պալատանց և այս պարտիզաց մէջ, մեր երկրին տալով այնպիսի փայլուն ապացոյց մը վստահութեան և համակրանաց։

«Վերստին բարի գալուստ մաղթելով Ֆրանսայի հիւրերուն, բացուած կը հռչակեմ 1889ի Արուեստահանդէսն։»

Յետ այս բանախօսութեան, որ բազմիցս ընդմիջեցաւ որոտագին ծափահարութեամբք, Պ. Քառնօ հրաւիրելոց մեծ Թափորին հետ երկարօրէն պտըտեցաւ Արուեստահանդիսի ամեն բաժիններն։

Այս շահագրգիռ պտոյտին նկարագրութիւնն ալ յաջորդ Թուով կը հրատարակենք։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Պուքրէշ, 7 մայիս. — Կարոլ Թագաւորն և Ֆերտինանտ Թագաժառանգն առաջիկայ շաբթուն պիտի այցեն Պուքրէշի նորակերտ ամրութեանց շինութիւնները։ Կը հաւաստեն Թէ դեսպանական մարմինը պիտի հրաւիրուի այս պտոյտին։

—Պէռլին, 7 մայիս. —Պիզմարք իշխան այսօր ընդունեց Սամոայի դեսպանախորհրդին ամերիկեան լիազօրներն ի ներկայութեան կոմս Պիզմարքի։

—Փէշթ, 7. —Հունգարիոյ Գիտութեանց Ակադեմիային մէջ, վիպասան և Ռուտոլֆ իշխանի մտերիմ Պ. Ժօքայ հանգուցելոյն ներբողն ըրաւ, և փորձեց ցոյց տալ Թէ հոգեբանական ո՛րպիսի պարագայից բերմամբ դժբախտ գահաժառանգը նախ խելագարած է և յետոյ ինքնասպան եղած։

—Պէռլին, 6.—Վիլհէլմ կայսր Սև Արծուի ամենաբարձր պատուանշանը տուած լինելով Փարիզի դեսպան Միւնսթէր կոմսին, գերմանական կառավարական Թերթեր կ'ըսեն Թէ կայսրն այս պատուանշանով ուզած է վարձատրել գերման դիւանագէտին ջանքերն ի պահպանութիւն բարւոք յարաբերութեանց կայսրութեան ընդ Ֆրանսայի։

—Ամեն անոնք որք Արուեստահանդէսի շէնքերուն կառուցման մէջ գլխաւոր բաժին մ'ունեցան, սկսեալ Պ. Էյֆէլ և Պ. Ալֆանէ, Պատուոյ Լէգէոնի պատուանշաններով վարձատրեցան։

—Պ. Քառնոյի փափաքանաց համաձայն, իրեն ներկայացուեցան Էյֆէլեան Աշտարակին շինութեան աշխատող հարիւրի չափ գործաւորք, որք Նախագահին մատուցին Աշտարակին երկաթեայ և պղնձեայ մէկ նմանութիւնը, նաև մետաքսեայ դրօշ մը որոյ վրայ գրուած են այս բառեր. «Առ Նախագահն Հանրապետութեան՝ գործաւորք Էյֆէլի Աշտարակին»։ Պ. Քառնօ քաջալերական խօսքեր ըսաւ։

—Եւրոպեան լրագիրք վերստին կը հրատարակեն Թէ Զարն՝ իւր լեհ հպատակները սիրաշահելու համար՝ ինքզինք Լեհաստանի Թագաւոր պիտի հռչակէ։

—Ի Լեհաստան, Չէնսթոչով քաղաքին մէջ, արձան մը կանգնեցաւ ի պատիւ Աղեքսանդր Բ.ի, «Գիւղացւոց Ազատարարին»։

—200 Սերպ տիկնայք պատրաստութիւն կը տեսնեն արժանապէս ընդունելու Նաթալի Թագուհին ի Սերպիա։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խառն Ժողովն ի Նիստ գումարեցաւ երէկ ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենադպրութեամբ Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյի։

Զմիւռնիոյ գաւառական ընդհանուր ժողովոյ վերակազմութեան արդիւնքը տեղեկագրուած լինելով, Ժողովն օրինաւոր գտաւ կատարուած ընտրութիւնն և հաստատեց։

Մշոյ Ս. Կարապետի Վանուց տնօրէն խորհուրդն իւր մէկ գրութեամբ վանուց տաճարին և յարակից շէնքերու նորոգութեան պէտքն և միաբանութեան ներքին կանոնագրոյ մը կարօտութիւնն յայտնելով, տնօրինութիւն կը խնդրէր։

Ժողովն որոշեց Նորընտիր վանահայր-առաջնորդական տեղապահ Խարախանեան Տ. Ներսէս վարդապետի կարծիքն և գիտողութիւններն ստանալ ներկայացեալ խնդրոյ վրայ։

Քարբերդի առաջնորդ Գեր. Ղեւոնդ եպիսկոպոս Շիշմանեան հրաժարական մատուցած լինելով իւր պաշտօնէն, Ժողովը մերժեց սոյն հրաժարականն և որոշեց յանձնարարել նմա՝ շարունակել իւր պաշտօնը։

Տիգրանակերտի առաջնորդական Արժ. Տեղապահին կողմէ հաղորդուած տեղեկութիւններէն վերահասու լինելով Ժողովն Թէ վիճակին Ներկերտ գիւղին մօտ ազգային եկեղեցւոյ մը հնութիւնքը գտնուած են, որոշեց Դատական գործոց Վսեմ. Նախարարին Թագրիր մը մատուցանելով խնդրել որ Թոյլ տրուի առաջնորդարանին՝ այդ գտնուած եկեղեցւոյն մէջ երեւան եկած անօթներն և օծեալ խաչքարերը փոխադրելու մօտակայ վանքի մը մէջ։

Ժողովն ուշադրութեան առնլով եկեղեցական վարժարանի հաստատութեան մասին Գարակէօմրիւկի յանձնաժողովոյ կողմէ մատուցեալ ծրագիրը, նոյնութեամբ ընդունեց զայն և հարկ եղած խնամակալութեան ընտրութիւնը վերապահեց յառաջիկային։

Ժողովն կրօնական Ժողովոյ յանձնեց Կարնոյ վիճակին համար առաջնորդական ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստել, և զբաղեցաւ նաև կարգ մը յարաբերական խնդիրներով։

Ներքին կանոնագրի վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ չորրորդ Նիստը տեղի ունեցաւ երէկ ժամ 7ին Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Յանձնաժողովոյ անդամներէն ներկայ էին՝ Գեր. Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց, Վսեմ. Յովհաննէս էֆ. Նուրեան, Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան, Յակոբ էֆ. Գուրգէն. իսկ Վսեմ. Ստեփան փաշա Ասլանեան անձնական տկարութեամբ նիստէն բացակայ մնալը գրով հաղորդած էր։

Յանձնաժողովն իւր վերջին Նստին մէջ Վսեմ. Ստեփան փաշայի կողմանէ ծրագրեալ կանոնագրի առաջին մասին քննութիւնն աւարտած ըլլալով արդէն, այս անգամ անցաւ յաջորդ յօդուածոց քննութեան զորս մի առ մի նոյնութեամբ, բարեփոխմամբ կամ սրբագրութեամբ ընդունելէ յետոյ, աւարտեց ամբողջին քննութիւնն և որոշեց յառաջիկայ չորեքշաբթի առաւօտ, 3 մայիս, ժամ 3ին վերստին գումարիլ և սոյն բարեփոխեալ կանոնագրի վերջնական ընթերցումն և լեզուական սրբագրութիւնն ընելով մատուցանել Ազգային Ժողովոյ յառաջիկայ նստին։

Յանձնաժողովն իւր սոյն Նստին մէջ վիճաբանեցաւ գլխաւորաբար երեսփոխանաց [illegible], [illegible] և Ներկայութեան վերաբերեալ յօդուածոց վրայ։ Նիստը տեւեց մինչ ժամ 11։

ՏՕՔԹՕՐ Գ. Ս. ՏՕՊՐԱՃԵԱՆ, Անդամ Լոնտոնի Արքունի Բժշկական դպրոցին, պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան Թէ իւր բնակութիւնը փոխադրած է իւր տունն ի Բերա, Սաղ փողոց, Թիւ 18, ուր իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի, բաց ի երեքշաբթի և կիւրակէ օրերէն, ամէն առաւօտ մինչեւ ժամ 5 ըստ Թրքաց և երեկոները ժամ 10էն յետոյ։ 491

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԵԼԱՄԼԸՔԸ

Սելամլըքի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիյէ մզկիթին մէջ սովորական շքով։ Վեհ. Սուլթանն հանդիսաւոր կերպիւ նոյն մզկիթը գնաց և միջօրեի աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Սելամլըքի հանդէսը դիտելու համար մզկիթին հանդիպակաց շէնքին մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ օտարազգիք, որոց մէջ գլխաւորաբար կը նըշմարուէին ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտով ու առաջին Թարգմանը Պ. Իվանով, Փարիզու օսմանեան դեսպան Էսատ փաշա, Րէժիի տնօրէն Պ. Օպպուանօ, Օսմ. կայս. Պանքայի տնօրէն Պ. Ֆօսթէր, աւստրիական դեսպանատան առաջին Թարգման Պ. տը Գալ և ու տասն չափ անգլիացի, աւստրիացի, ֆրանսացի, գերմանացի եւ ռումանացի զբօսաշրջիկներ։

* *

Սելամլըքի արարողութենէն յետոյ Վեհ. Սուլթանին հրաւիրմամբ ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտով և առաջին Թարգմանը Պ. Իվանով Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու պատիւն ունեցան։

* *

Երէկ Սելամլըքի արարողութեան ներկայ գտնուեցան Նորակազմ Նիզամական հեծելագնդէն երկու սպայք և չորս զինուորք, որք նոյն գնդին յատուկ նոր համազգեստն հագած և Վեհ. Սուլթանին անցնելու ճամբուն վրայ կեցած էին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

Ալի Նիզամի փաշա որ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Վիլհէլմ կայսեր Նուիրեալ Իմթիյազի ականակուռ պատուանշանը յանձնելու պաշտօնով Պէռլին ուղեւորեցաւ, Գերմանիոյ կայսրուհւոյն եւս պիտի յանձնէ առաջին կարգի Շէֆագաթ պատուանշանը զոր նոյնպէս նուիրած է Ն. Կ. Վեհափառութիւն։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Ելմտական նախորդ Նախարար Մահմուտ փաշա, Սպարապետի Դիւան պաշտօնատան նախագահ Շէրէֆէտտին էֆէնտի, նոյն պաշտօնատան մէքթուպճի Մուխթար էֆէնտի, Արտաքին գործոց նախարարութեան մէքթուպճի Միւնիր պէյ, Պետական Խորհրդոյ անդամներէն Էքրէմ Պէյ, Մէհմէտ Ալի պէյ, Սէտատ պէյ, Մալիյէի հաշուականներէն Սաադէ պէյ և Թնդանօթարանի կիսաբաժնի զօրավարներէն Հագգը փաշա երէկ իրիկուն ի կայս. պալատ իֆթար ըրին և այս առթիւ արժանացան Վեհ. Սուլթանի մեծարանաց։

ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ՓԱՐԻԶՈՒ

Ի բացակայութեան Փարիզու օսմանեան դեսպան Էսատ փաշայի, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուի, դեսպանատան գործերը փոխանորդաբար պիտի վարէ խորհրդական Միսաք էֆէնտի։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ՍԵԼԱՆԻԿ

Տեղացիներէ եւ անգլիացիներէ կազմեալ դրամատիրաց խումբ մը կայս. կառավարութենէն արտօնութիւն խնդրած է Սելանիկէն մինչեւ Ենիճէր, հելլենական սահմանագլուխը, երկաթուղւոյ գիծ մը շինելու համար։ Այս գիծ որ Քէօբրիւլիւէն պիտի անցնի, 300 քիլոմէթր երկայնութիւն պիտի ունենայ։ Դրամատիրաց խումբն առաջարկած է 250,000 ոսկւոյ կանխավճար մը ընել։ Կ'ըսուի Թէ խնդրարկուաց կողմէ առաջարկեալ պայմանք և յանձնառութիւնք բաղդատմամբ ուրիշ կողմէրէ առաջարկեալ պայմանաց և յանձնառութեանց, կը համապատասխանեն տէրութեան շահուց։

ԲԱԹԱՆԹԻ ՏՈՒՐՔ

Դեսպանատանց Թարգմանք՝ իրենց առաջին գումարման մէջ, յորում քննեցին Բաթանթի տուրք գործադրման կանոնագիրն, յետ երկար խորհրդակցութեան, կարգ մը բարեփոխումներ առաջարկեցին որոց ընդունելութիւնն յաջորդ նստի մը Թողուեցաւ։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ

Նէօլոկոսի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.

«Ռումէլիի երկաթուղւոյ արժէԹղթոց գնոյն 15 օրէ ի վեր կրած բարձրացումը միմեանց անյարմար հետեւեալ երեք պատճառներու կը վերագրուի, որք բոլորն ալ են անստոյգ և սխալ.

Ա. Թէ աւստրիական կառավարութիւնը այդ արժէԹղթոց վրայ դրոշմաթուղթ փակցուցած է,

Բ. Թէ Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը աւելի մեծ գումար մը յատկացուցած է այդ արժէԹղթերէն մեծ քանակութեամբ հրապարակէն վերցնելու համար,

Գ. Թէ Պառօն տը Հիրշ արեւելեան երկաթուղեաց վրայ իւր ունեցած իրաւասութիւնն աւստրիական երկաթուղեաց ընկերութեան Թողած է։

Պերլինի, Վիեննայի և Բարիզու դրամատունք ու դրամատէրք մինչդեռ մէկ կողմէն մեծ քանակութեամբ այդ արժէԹուղԹերէն կը գնեն, միւս կողմէն Ամսթէրտամի, Պրիւսէլի և Լոնտոնի դրամատէրք ու դրամատունք եւս կը վաճառեն զայնս։»

ԽՐԻՍԹԱՓԻ ԷՖ. ԶՕՂՐԱՖՕՍ

Պ. Ժիւլ Սիմոն՝ Մաթէն լրագրոյն մէջ հրաւէր մը ուղղած ըլլալով հանրային բարեգթութեան, Արուեստահանդէսի բացման առթիւ հանգանակութիւն մը կատարել ի Նպաստ Բարիզու աղքատաց, յոյն բարերար Խրիսթափի էֆէնտի Զօղրաֆօս Նամակաւ մը 4000 ֆրանք ղրկած է յիշեալ լրագրոյն տնօրէնութեան, այդ նըպատակին յատկացնելու համար։

ԱՄՈՒՍՆԱԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏ ՄԸ

Երէկ առաւօտ, Ֆրանսական հիւպատոսարանի դատարանն զբաղեցաւ Պ. Օսքար Կլավանիի կողմէ իր կնոջ դէմ բացուած ամուսնաթողութեան դատովն։ Դատարանն, որում կը նախագահէր ընդհ. հիւպատոս Պ. Կազէյ, իր այս երկրորդ նըստին մէջ քննութիւն մը հրամայեց, հետեւաբար դատին շարունակութիւնը Թողուեցաւ յառաջիկայ շաբԹուան։

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՔ

Զմիւռնիոյ Խիտմէթ լրագրոյն մէջ կը կարդանք Թէ Կէօզթէբէի Թրամուէյի վարչութեան գործերը խանգարուած ըլլալով, Եահեա Հայաթի փաշա առաջարկեր է 10.000 ոսկի վճարելով գնել այդ Թրամվէյի գիծը։

ՈՃԻՐՔ ԵՒ ԱՐԿԱԾՔ

Սալա անուն Թափառաշրջիկ գարատողցի մը նախընթաց օր ի Ղալաթիա ռուսական շոգենաւային ընկերութեան գրասենեկին մէջ դաշոյնի հարուածով մը մէջքէն վիրաւորեց Միլթօ անուն ուրիշ գարատողցի մը և խոյս տուաւ։ Սալա երէկ Գատըգիւղի շոգենաւէն ելնելով դէպ ի Ղալաթիա եկած պահուն Միլթօյի հայրը վրան յարձակեցաւ և դաշոյնի հարուածով մը գլխէն ծանրապէս վիրաւորեց զնա։ Ոստիկանք վրայ հասնելով երկուքն ալ ձերբակալեցին։

—Հինգշաբթի օրն, իրիկուան կողմ, ոստիկան մը Պոլսէն Բերա կը տանէր երկու չարագործներ երկաթեայ ձեռնակապերով իրարու կցուած։ Երբ Ղալաթիա հասան, ոստիկանը Թիւնէլ առաջնորդեց զանոնք, աւելի շուտ Բերա ելնելու համար, բայց մինչ ինք զբաղած էր տոմսակ գնելու, երկու մարդիկ օգուտ քաղելով այդ վայրկեանէն, խոյս տուին։ Երբ ոստիկանը ետին դարձաւ, զարմանքէն և ապշութենէն չուարած մնաց։ Շուրջը գտնուողներուն հարցափորձ ըրաւ, բայց ո՛չ ոք կըրցաւ տեղեկութիւն մը տալ իրեն։ Ոստիկանը չէր ըմբռներ Թէ երկու ձերբակալեալներն, երկաթեայ ձեռնակապերով իրարու կցուած, ինչպէ՛ս կրցած էին փախչիլ, ինչպէ՛ս հանած էին իրենց ձեռաց երկաթներն, և ո՛ր կողմ գնացած էին։ Անոնցմէ մին խալացի մըն էր, իբր դրամանենգ ձերբակալուած, և միւսն հրեայ մը։

—Նախընթաց գիշեր Ղալաթիոյ լատինաց եկեղեցւոյն առջեւ երեք չարագործներ Վիլհէլմ անուն գերմանացւոյ մը վըրայ յարձակելով կողոպտեցին զնա և միայն շապիկով ձգեցին։ Ոստիկանութիւնն իմանալով անմիջապէս խուզարկութիւններ կատարեց և ձերբակալեց այդ երեք չարագործներն որք խոստովանեցան իրենց ոճիրն։

—Զմիւռնիոյ յոյն հասարակութեան երեւելիներէն 40 անձինք քաղաքին հելլենական հիւպատոսարանին մէջ այսօրէս ի ժողով գումարուելով, որոշեր են ծանրագին գորգ մը պատրաստել տալ Յունաստանի գահաժառանգ իշխանին ամուսնութեան առԹիւ Ն. Բարձրութեան նուիրելու համար։

—Լոյտի Աւսթրիա շոգենաւն երէկ մայրաքաղաքս բերաւ 52 սնտուկ Մավզէրեան հրացան, որք Թնդանօթարանի յանձնուեցան։

—Եղեռնադատ ատեանը տասն-հինգ տարուան շղԹայակապ աշխատութեան դատապարտեց Իլիա անուն ծխավաճառն որ Թուզլայի մէջ Նիքօլա անուն նուագածու մը սպաննած էր։

—Սելանիկէն եկած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ Թէ հինգշաբթի գիշեր Իշթիբրա անուն տեղը վաճառատուն մը հրդեհ ծագելով ուրիշ երկու ընդարձակ վաճառատանց հետ այրեր է։ Հրկիզեալ վաճառատունք ձէթի եւն. կը պարունակեն և ապահովագրեալ են եղեր։

Կ'իմանանք Թէ քանի մը ամսէ ի վեր մարդ մը կը դիմէ Բերայի բազմաթիւ տիկնանց տուներն, իբր պաշտօնեայ Բերայի նորաձեւութեանց վաճառատուններու, ներկայացնելով մերթ ընտրուելիք նմոյշներ և մերթ եւս գնուած ապրանքներուն վճարումը պահանջելով։ Այս մարդուն նպատակն է այս զանազան պատրուակներով տանց մէջ մտնել և ձեռքն ինկածը չորթել։ Մասնաւոր սէր մը ունի մանաւանդ սեղանատանց արծաթեայ սպասներուն համար։ Ուստի պարտք կը համարինք զգուշացնել տիկիններն, յուսալով որ Բերայի կառավարչութիւնը պիտի գիտնայ արժանի պատիժը տալ այդ մտացի գողին։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
ԲԵՐԱՅԻ

Յունական օբէրայի խումբին 9րդ ներկայացումը տեղի կունենայ այս գիշեր։ Ներկայացուելիք խաղն է

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԵԼԻՆ

LE CANDIDAT DÉPUTÉ

օբէրէթն, որ քանիցս ներկայացուեցաւ արդէն և ամեն անգամ ալ յաջողութիւն գտաւ։

Յունական օբէրայի խմբին միւս ներկայացումներն ալ, և մանաւանդ Սէվիլի Սափրիչը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան։ Իւրաքանչիւր ներկայացման, Թատրոնը լի է ո՛չ միայն Յունաց ընտրեալ դասու խուռն բազմութեամբ, այլ և դեսպաններով, դեսպանուհիներով և Բերայի եւրոպական բարձր դասուն։ Պ. Քարայեանիսի խումբն ընդ ամենը 15 ներկայացում պիտի տայ ի Կ. Պոլիս, հետեւաբար վեց ներկայացում միայն կը մնայ։ Թէ՛ երաժշտութիւնը և Թէ՛ գլխաւոր երգչուհեաց ու երգողաց արժանիքը ընդհանուր գնահատման արժանացած են։

Le journal ARÉVELK est mis gratuitement à la disposition des visiteurs de l'Exposition Universelle de 1889 à Paris, au bureau de Renseignements Commerciaux, à la Section des Colonies françaises, Esplanade des Invalides.

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լոնտոն, 10 մայիս

Բրոֆ. Վամպէրի երէկ իրիկուն հրապարակախօսութիւն մը ըրաւ 30 տարիէ ի վեր Թուրքիոյ ըրած յառաջդիմութեանց վրայ և պարզեց կատարուած բարենորոգումները։

Պ. Վամպէրի ջերմապէս ծափահարուեցաւ։

Զանզիպար, 10 մայիս

Գերմանական արշաւող խմբին պետ Վիսման հարիւրապետը նախընթաց օր 900 մարդով յարձակեցաւ ի Պակամոյօ Պուշիրիի բանակետղին վրայ, որ 600 մարդերով պաշտպանուած էր։

Բուռն կռուէ մը յետոյ, Պուշիրիի բանակետղը ոչնչացաւ։

Պուշիրիի կորուստն է 80 մեռեալ և 20 գերի. Գերմանաց կորուստն է 40 սեւամորթ մեռեալ և քանի մը սպայք վիրաւորեալ։

Հռոմ, 9 մայիս

Երեսփոխանաց Ժողովը մերժեց առաջարկ մը որ կը խնդրէր խորհրդարանական խուզարկութիւն մը կատարել բանակի վարչութեան վրայ։

— —

(Մասնաւոր հեռագիրք)

Բարիզ 9 մայիս

Պուլանժէ զօրավարի խնդրոյն նըկատմամբ կատարուած հարցաքննութիւնք մինչեւ տասն-հինգ օր պիտի աւարտին։

Բէլկրատ 9 մայիս

Դանուբի շոգենաւային ընկերութեան վարչութեան մէջ տագնապ յառաջ բերած է շոգենաւային [illegible] նոր ընկերութեան մը հաստատումը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 29 ապրիլ
Դահեկան

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ (Պանքայի)	110 3/8
3 » » » (վճարկնի)	110 1/4
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 82 1/2
» » » (վճարկնի)	22 90

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց.) Սէրի		18 37
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	18 63
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	18 33
Կէս օրին	»	18 33

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱՀԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	47 15
Այս առաւօտ	47 5
Կէս օր	47 5

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն	A. Սէրի	29 20
»	B. »	18
»	C. »	18 33

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգլ. Լր.		4 36
Քրէտի ժէնէրալ	Օսմ.	»	9 12
Պանք տը Գօնս	»	»	7 31
Սօս. Շանժ է վալէօր	»	»	4 34
Թրամուէյ	»	»	487 1/2
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.		70 25
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ		»	— —
Բաժնեթուղթ Լավրիոմի			98

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 Ֆրանքնոց	»	87 38
Անգլիական ոսկի	»	110 27
Իմբէրիալ	»	90 30
Քրիմից	»	51 20
Ռուպլի Թղթադրամ	»	8 46
» արծաթ	»	77 25
Մէճ. արծաթ. (տարբ.)	»	108 34
Վէզնոց	»	104
Հինգնոց	»	104
Մեթալիք	»	102 10
Բէշլիք	»	9 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 10 Մայիս ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	99 13/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	17 3/8
» » » գոցուեցաւ	17.10(*)
» » » Ա	29 1/2
» » » Բ.	17 3/4
» » » Գ.	17 1/8
Օթօման 1871	93 3/4
Փոխառութիւն 1877	101
Պանք Օթօման	12 1/8
Ռուսական փոխառ. 1873	104 1/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	92 1/4
» առանձ. (բրիվիլէժիէ)	103 1/2
Տայրէ Սանիէ	86 3/8
Տօմանիալ փոխառ. Բօշլիտ	104 3/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 412

Վիէննա, 10 Մայիս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	119 20
Օսմանեան երկաթուղի	36 70
Րէժիի բաժնեթուղթք	114

Բարիզ, 10 Մայիս ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	105 60
» » 3 0/0	87 60
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	17 52 1/2
» » » գոցուեցաւ	17 40
» » » Բ.	17 65
» » » Գ.	17 40
Օսմանեան երկաթուղի	72 25
» Րէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	553 75
Գրէտի Լիոնէ	692 50
» Ֆօնսիէ	1351 25
Գոմփթուառ տ'էսգոմթ	87 50
Սուէզի ջրանցք	2392 50
Ռուսական 5 0/0 1877 ի	— —
Իտալական Ռանթ	97 87 1/2
Սպանիական (արտաքին)	76 3/4
Եգիպտական միացեալ	466 25
Բրիօրիթէ Թիւրք	460
Հելլենական 5 0/0	476 25
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 22

ՈՂԲՈՒՄՆ
ՔԽՍԱՆՑԻ ՄՕՐԿԱՆՆ

Երկու աչքիս լոյսը մութի փոխուեցաւ,
Անուշիկ ախճիկը՛ս, տուն էս սրտիս ցաւ.
Վո՜յ, վո՜յ.

Վո՜յ. արեւուդ մեռնիմ, ի՞նչ ըրիր, ո՛րդի,
Մութ աշխըրքին մէջը, ո՞ւր էրթամ, ո՛րդի,
Կըլխուս ի՞նչ ծուն պերիր, ծառքէս ի՞նչ կուգայ,
Կացողն էտ չը տանար. կիտեմ, ճար չը կայ.
Սիրտըս պանաս մէկ մը կը տեսնաս, վէրք է.
Իմին մէկ հատի՛կըս, ա՛խ, էլար ծառքէն,
Ըսեմ, մոխ ըրէ, մի՛ մի՛ սրթողիր,
Կրակէդ էմ ինկեր էս, կը տառնամ մոխիր.
Վո՜յ, վո՜յ.

— —

Երկու աչքիս լոյսը մութի փոխուեցաւ,
Անուշիկ ախճիկը՛ս, տուն էս սրտիս ցաւ,
Վո՜յ, վո՜յ.
Աշխարք էտի ձգեր. էլար ո՞ւր կացիր.
Մարիկըդ միամինակ ինչո՞ւ Թողուցիր,
Վարդի պէս ծոցիկըս օր մը պացուեցար.
Սեւ խողը քեզ ծածկեց, օրըդ չը կիտցար.
Հիմակ, լռուան կըլոխս մինակ ի՞նչ կընեմ
Խողուն Թաց ծոցին մէջ ի՞նչպէր կը քաշես
Օրդերը կը միտան, ճաղըդ կը քակեն
Վո՜յ, մատղաշ մարմինիկըդ ընտո՞ր կը ծակեն.
Վո՜յ, վո՜յ.

— —

Երկու աչքիս լոյսը մութի փոխուեցաւ,
Անուշիկ ախճիկըս տուն էս սրտիս ցաւ
Վո՜յ, վո՜յ.
Լուսընկայ լուս դէմքըդ ընտո՞ր խափուեցաւ
Սեւ սուգի մտնալըս ընտո՞ր չը կիտցայ,
Սեւ ճաղը քեզ տնել ընտո՞ր Թող տուի,
Ծառքովս քու վրադ ընտո՞ր խող տուի,
Անմըրկած ծառքերըս ծունկերուս զարկի
Վո՜յ, ընտո՞ր տուեր էմ անունն աշխըրքի.
Զօրնալիք կըլուխըս սեւ պիտոր կապեմ
Աչկերուս արցունքը սեւ պիտոր Թափեմ.
Վո՜յ, վո՜յ.

— —

Երկու աչքիս լոյսը մութի փոխուեցաւ
Անուշիկ ախճիկը՛ս, տուն էս սրտիս ցաւ
Վո՜յ վո՜յ
Էյ վա՜խ, աշխարք ինծի էրնէկ կուտային
Տունէ տուռ տուն որդոց տէրնէկ կուտային
Հիմակ ա՛խ քաշելով ծանիկըս հատաւ,
Ժամկո՛ց, է՛լ կնա պե՛ր պատանքիս կըտաւ.
Ալ հէրիք ապրեր էմ, պիտոր քոմիդ իջնամ,
Պիտոր փոխիս տուռը ծառքովս պանամ,
Անծրեւ ու ծուն կուգայ, կը ծածքի արեւ.
Վո՜յ արեւս է մԹներ իմ կլխուս վերեւ
Վո՜յ վո՜յ

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Տ. ԳԱԲՐԻԷԼ Ա. ՔԱՀ. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

ԲԵՐԱ, 26 Ապրիլ 1889

Առ. Մեծարգոյ Խմբագրութիւն Արեւելք լրագրոյ.

Խորին ցաւօք ընԹերցայ ձեր երկուշաբԹի աւուր ԹերԹին մէջ գեբաշնորհ Տէր Գաբրիէլ Աւագ Քահանայ Պատկանեանի մահուան գոյժն, ընդ որ կապեալ էի 14 տարիներէ ի վեր Հայր-Որդիութեան սիրով, և շարունակ կը Թղթակցէաք մինչ 1888 տարւոյ վախճանն, և որոյ վերջին Նամակին Թուականն էր դեկտեմբեր 30։ Թէպէտ փետրվար 20ին տարւոյս, գրեցի Նամակ ի շնորհաւորութիւն տարեմուտ ծննդեան Նորին, որ ի 26 փետրվարի, այլ սակայն պատասխան չէի ընդունած։

Դեռ մի քանի օր յառաջ, Ապրիլ ամսոյս 20ին վերստին գրեցի ի վերայ տարաժամ մահուան եղբօրորդւոյ իւրոյ քաջ հայագէտին, արեւելագէտին, մեծ պատմագէտին, հնագէտին և հնախոյզին, վարժապետին և բրոֆէսորին ՔԵՐՈՎԲԷ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, և ցաւակցութիւնս յայտնեցի իբրեւ պատկառելի Նահապետի գերդաստանին Պատկանեանց նոյն և հայկական Դպրութեան, բայց արդէն անողորմելի մահը զսա եւս փոխադրած էր ի հող տապանի, ինչպէս կը գրէք, ապրիլ 13ին։

Տարին չի բոլորած Ռուսաստանի հայ գրագիտաց հետզհետէ փոխիլը յաշխարհէս, մեծ ցաւ տուած էր ամեն ուսումնասիրաց սրտին, ինչպէս են Րաֆֆիի, Շանշեանցի, Ս. Պալասանեանցի, յորս յաւելաւ և ողբացեալն Քերովբէ, Ապրիլ 2ին, և տասն և մէկ օր զկնի ծերունազարդն ալեօք և գիտութեամբ սոյն այս պատկառելի Հայրն Գաբրիէլ Պատկանեան, որոյ նըմանն դարեր հազիւ կը ծնանին։

Այս դարուս մէջ աննման հանդիսացաւ Հայր Պատկանեան ոչ միայն իւր ստացած բազմակողմանի գիտութեամբ և աստուածաբանական ու բանաստեղծական հանճարով ի մէջ ընդհանուր դասու Հայ Քահանայութեան, այլ և իւր բազմամեայ համբերատարութեամբ և յուսալից ակնկալութեամբ վարձուց իւրոց առաքինութեանց, ի մէջի բազում տառապանաց, և զրպարտութեան և հալածանաց, որոյ պատմութիւնն զոսկերս կը փշաքաղէ· հերի՛ք է միայն ասել՝ որ 27 երկար տարիներ կրեց զայս ամենայն աքանչելի երկայնմտութեամբ և միշտ սաղմոսելով· «Դատ արա՛ ինձ, Տէր, և իրաւ արա՛ ի դատաստանի իմում»· մինչեւ որ Արդարադատն Աստուած՝ որոյ խորհուրդք անքննելի են, արդարացոյց զայն, և յետ այնքան ամաց զրկման քահանայագործութեան, վերստին կոչեց ի սպասաւորութիւն եկեղեցւոյ իւրոյ սրբոյ, որում այնքան հաւատարիմ մնացած էր ի դառնադառն փորձութիւնս։

Ցոյժ երկար կը լինէր պատմել այս անիրաւ դատապարտութեան ծագումն ու վախճանը· բաւական լինի ասել՝ որ այս մերկացեալ և վիրաւորեալ և կիսամահ թողեալ Երիքովի ճանապարհորդը՝ մինչդեռ այնքան ժամանակ անտես թողուեցաւ քահանայներէն ու քահանայապետներէն, ժողովրդէն ու ժողովրդապետներէն, Աստուած ամենակարող՝ բարեսրտութեամբ լի Սամարացի մը յարոյց, որ գթալով այս անկեալ վիրաւորելոյն վրայ, պատեց նորա վէրքերն, և տարաւ դրաւ ի պանդոկ եկեղեցւոյ· և սա էր Ներսէս Արքեպիսկոպոս Վարժապետեան Հոգելոյս Պատրիարքն Կ. Պոլսոյ, որոյ անխոնջ գործակից եղաւ ի Ս. Պետերբուրգ Գեր. Սրբազան Արքեպիսկոպոսն Տ. Խորէն Նար-Պէյ, և ի Կ. Պոլիս՝ սոյն յօդուածագիրը, թէ՛ Պատրիարքական փոխանորդութեան պաշտօնի մէջ գտնուած ատեն և թէ զկնի։

Երբ այսպէս քաղաքական օրինօք արդարացեալ համարեցաւ ծերունին Պատկանեան՝ միջնորդութեամբ Տ. Ներսէս Պատրիարքի ուղղակի առ կայսրն Ռուսաց Աղեքսանդր Բ., յայնժամ և Հոգելոյս Հայրապետն Ազգիս Տ. Տ. Գէորգ Դ. դարձեալ միջնորդութեամբ Ս. Ներսէսի, շնորհեց նմա բաց ի Աւագերիցութեան տիտղոսէ և գաւիլակայէ և խաչանշանէ, նաև զպատուանունն [illegible] կոչման, իբրև Դրագէտ-Հեղինակի, յամին 1879-1880։

Եւ այսպէս այս արժանաւոր անձնաւորութիւնն յետ անարժան վշտակրութեանց վերստին արժանանալով պատուոյ և փառաց, մխիթարեալ հոգւով կ՚իջնէ ի գերեզման ի խոր ծերութեան, որոյ ընդարձակ կենսագրութիւնը թողլով այլում պատեհ առթի, կարեւոր կը համարիմ համառօտագրութեամբ ծանօթացնել ընթերցասիրաց մի քանի տեղեկութիւններ։

Տէր Գաբրիէլ Պատկանեան, որդի է մեծանուն Սերոբէ Վարժապետի Պատկանեան Կ. Պոլսեցւոյ, և ծնեալ է ի Թիֆլիս յամի Տեառն 1802 ի փետրուարի 26։ Իւր նախնական ուսումն և Հայերէն լեզուն սովրած է իւր հօրմէ, և ապա Աստրախանայ Ռուսաց Գիմնազիոնի աշակերտած է։ 1817 ամին փետրվարի 13 ին Տեառնընդառաջի իրիկունն Աստրախանի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ համառօտ ներբողեան մը խօսելէ զկնի Առաջնորդ Գառնակերեան Յովհաննէս Եպիսկոպոսէն կ՚ընդունի կիսասարկաւագութեան ուրար, և մայիս ամսոյ մէջ՝ մինչդեռ 15 տարեկան պատանի էր՝ կը կարգուի վարժապետ Հայոց լեզուի ի վերին դասատան հոգեւորական դպրոցին։ 1818 ին կը լինի քարտուղար Առաջնորդի և 1819ին թարգման, և 1822 թուին կը հրաւիրուի ի պաշտօն Ատենադպրութեան Աստրախանայ կոնսիստորիայի թեմակալութեան Հայոց։

Յամին 1825 ի 24 դեկտեմբերի ըստիպմամբ ծնողացն կը մտանէ ընդ լծով ամուսնութեան ընդ Եղիսաբեթ օրիորդի Մելքոնեան, և ի 1826 ի փետրվարի 14 կ՚ընդունի աստիճան սարկաւագութեան· 1827 թուին կը փոխադրի ի Նոր-Նախիջեւան պաշտօնիւ մանկավարժութեան, 1832 յունվար 17 ին կը ձեռնադրուի քահանայ մեծանուն Ներսէս Արքեպիսկոպոսէն (ապա կաթողիկոս,) և մինչեւ 1845 մանկավարժութեան և քահանայութեան պաշտօնները վարելով, նոյն տարին մարտ ամսոյ սկիզբը կը փոխադրուի ի Թիֆլիս, ուր մի տարի եւ կէս Նորաշէն կոչեցեալ եկեղեցին կը մնայ, և մի տարի և կէս եւս Ներսիսեան դպրոցին մէջ տեսչութեան պաշտօն կը վարէ, և տպարան բանալով կը ձեռնարկէ հրատարակել Արարատ անուամբ շաբաթաթերթ մը սկսեալ 1850 սեպտեմբերէն մինչ ցվերջ ապրիլի 1851, ընդամենը 33 թուահամար։ 1851 ամի յունիսի ամսոյ սկիզբը կրկին կը տեղափոխուի ի Նոր-Նախիջեւան (1), և անդամօր հետզհետէ կ՚ենթարկէր զանազան մեքենայութեանց և զրպարտութեանց, և կը դատապարտուի իսպառ դադարման ի քահանայութենէ, և բանտարկութեանց և աքսորանաց, և հուսկ ուրեմն 1863 ին կը փոխադրուի ի Ս. Պետերբուրգ ուր և կը մնայ իբրեւ աշխարհական ոք, առանց դադարելոյ ի գրական վաստակոց, մինչեւ որ 1878 թուին արդարացման վճիռն ընդունեց ինչպէս ի վեր անդր յիշատակեցի համառօտիւ։ (2)

Հայր Գաբրիէլ Պատկանեանի գրական վաստակներն ու հեղինակութիւնները որք տպագրուած են, հետեւեալներն են որչափ կը յիշեմ·

1. «Համառօտ Քրիստոնէական տետրակ», տպեալ ի 1820։
2. «Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ», Թարգմանութիւն, տպեալ յԱստրախան 1827, (ի Սարկաւագութեան։)
3. «Արարատ» Շաբաթագիր 1850-51 տպեալ ի Թիֆլիս։
4. «Քաջ Վարդան Մամիկոնեան» տպեալ ի Ս. Պետրբուրգ 1863։
5. «Շաւարշ Բ.» տպեալ ի Ս. Պետրբուրգ 1863։
6. «Հայոց ազգի պատմութիւնը» տպեալ ի Ս. Պետրբուրգ 1863։
7. «Միջնադէպք Հայոց Պատմութիւնից—Հայերի Երասխ գետէն անցնիլը» տպագրեալ ի Ս. Պետրբուրգ 1863։
8. «Միջնադէպք Հայոց Պատմութիւնից—«Տաւրիկեան Հայերը և Նոր Նախիջեւանայ հիմնարկութիւնը». տպ. ի Ս. Պետրբուրգ 1863։
9. «Միջնադէպք Հայոց Պատմութիւնից—Նիկոլ, կամ Հայոց ազգի տարաբաղդութիւնք Լեհաստանի մէջ» տպեալ ի Ս. Պետրբուրգ 1864։
10. «Անուշավան» ոտանաւոր տպեալ ի Զմիւռնիա 1875։
11. «Մահ Պարէտի» ոտանաւոր տպեալ ի Զմիւռնիա 1875։
12. «Պարոյր կամ առումն Նինուէի» ոտանաւոր տպեալ ի Զմիւռնիա 1876։
13. «Զաւան և Փառնակ» ոտանաւոր տպեալ ի Զմիւռնիա 1877։
14. «Ծաղկաքաղ ի կենսագրութենէ Ներսէս Ե. կաթուղիկոսի» Զմիւռնիա 1876։
15. «Սանդուխտ դշխոյի և կուսի պատարագ» տպեալ ի Կ. Պոլիս 1876։
16. «Սանդուխտ դշխոյի հօր Սանատրուկի վախճանն» տպեալ ի Պոլիս 1876։
17. «Սանդուխտ դշխոյի եղբօր՝ Արտաշէս մանկան փրկութիւն»· Ռոստով 1876։
18. «Հռիփսիմէ կոյս» պատմական բանաստեղծութիւն տպեալ ի Ռոստով 1875։
19. «Երգագիր Պատմ. Հայոց» ոտանաւոր տպեալ ի Ռոստով 1876։
20. «Մրմունջք Յիսուսի ի Խաչին» ոտանաւոր տպեալ ի Ռոստով 1876։
21. «Ուսումնասիրութիւն և Ուսումնարանք Հայոց» տպեալ ի Ռոստով 1864։

Բացի սոցանէ տպուած են զանազան հանդէսների և լրագիրների մէջ իւր գեղեցիկ և իմաստալի Յօդուածներն ու Երգերն, ինչպէս Էջմիածնի «Արարատի», Զմիւռնիոյ «Արշալոյս Արարատեան»ի և «Արեւելեան Մամլոյ», և Կ. Պոլսոյ «Մասիս» լրագրի մէջ, և այլն։

Իսկ թողած ձեռագիր երկասիրութիւնք խիստ շատ են եղած, որ իւր բանտարկութեան միջոցին ի կորուստ են մատնուած, յորս արժանի յիշատակութեան է «Հայոց պատմութիւնն» իբրև շարունակութիւն Չամչեանի պատմութեան։ Ունի գրած ընդարձակ կերպով «Հարիւրամեակ Նոր-Նախիջեւան քաղաքի», և «Հայկ-Երգ» և «Արամ-Երգ» քերթուածներ։ Գրած է նաև «Պատմութիւն Եկեղեցւոյ, Հնոյ և Նորոյ ուխտի», բայց կարծեմ չէ ամբողջացուցած։ Գրեց և «Հանդէս» Ուղղափառութեան սուրբ Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց» ըստ խնդրոյ Հոգելոյս Տ. Ներսէս Պատրիարքի յամին 1880, բայց այս և թէրի թողեց աչաց տկարութեան պատճառաւ, գրածներուն համար ալ նշանակելով թէ՝ «Այս իմ փանաքի վաստակ կարօտ է տակաւին բազմապատիկ ընթերցման և սրբագրութեան»։

Այսոքիկ են իմ գիտցածներն, անշո՛ւշտ բաց ի սոցանէ ուրիշ բազում աշխատութիւններ թողած է իւր գրատան մէջ, այս անխոնջ և ժիր մշակն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, թէ՛ պատմական, թէ աստուածաբանական եւ թէ բանաստեղծական, զորս կը յուսամ ի լոյս ընծայել պիտի ջանան իւր սիրելի որդիք, մանաւանդ Պարոն Ռափայէլ Պատկանեան (Գամառ-Քաթիպա) որ իւր հօր քերթողական ոգին ժառանգած է ըստ ամենայնի։

Յաւիտենական հանգի՛ստ խնճեալ և վաստակեալ ոսկերացդ, ո՛ հայր սիրելի Տէր Գաբրիէլ Պատկանեան, քահանայ Աստուծոյ, և հաւատարիմ պաշտօնեայ Եկեղեցւոյ նորա, Աստուածաշնորհ հոգիդ թո՛ղ ննջեա՛յ երկնային փառաց մէջ ընդ Սրբոց Ղեւոնդեանց, զորս այնչափ գեղգեղանօք երգեցեր ընդ երանելեաց Վարդանանց։

Եւ յորժամ ելանես յատեան Ամենակալին, դո՛ւ, որ զիս «Աստուածապարգեւ բարեկամ» կ՚անուանէիր յարաժամ հոգեւոր և բազմապատում թղթովքդ, խնդրէ՛ ի պարգեւատուէն Աստուծոյ, որ շնորհէ ինձ լինել քեզ նման համբերատար ի փորձութիւնս և ի վիշտս աշխարհի, սիրել քեզ նման զԱզգ և զեկեղեցի Հայրենեաց և մտադիւրս ծառայել նմին հաւատարմութեամբ մինչեւ ցելս շնչոյս, որպէս և ուխտեալս եմ։

Տրտմաթախիծ սրտիւ կնքելով իմ հակիրճ բանքս ի վերայ յաւերժայիշատակ Հայրապատիւ բարեկամիս և հոգեհատոր մտերմիս, արժանի ծանօթութեան կը համարիմ նաեւ ցեղաբանութիւնն այս ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ ազգատոհմի, որ այնքան մեծահռչակ եղած է ազգային և եւրոպական գրական կաճառաց մէջ· բայց առ այժմ կը թողում, սպասելով որ սակաւ ինչ յուզմունքս հանդարտի, և խմբագրութենէդ բարեյօժարութիւն տեսնուի հրատարակելու այդ տեղեկութիւնքն, յորում կը պարունակին ինչ ինչ ազգային պատմութեան վերաբերեալ նիւթեր։

Ողջունելով զՁեզ յարգանօք,
Մնամ աղօթարար ի Տէր,
ՅՈՎՀ. ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԿՐԵԱՆ

---

[1] (1) Այս յաճախ տեղափոխութիւններն ոչ թէ իւր կամաւ, այլ ամենքն ալ Ներսէս Արքեպիսկոպոսի թելադրութեամբ եղած են, որք շատ հետաքրքրական են և զարմանալի։

[2] (2) Պատկանեան Հօր վրայ եղած սոսկալի զրպարտութիւնն այս էր, իբր թէ երկու որիկայ վարձել է սպանել տալ զՅարութիւն աղա Խալիբեանն, որ մեծահարուստ իշխան և քաղաքապետ եւ Նոր-Նախիջեւանի բոլոր եկեղեցեաց բազմամեայ երեցփոխան (եկեղեցպան) եղած, և ժողովուրդը հաշիւ կը պահանջէր . . . .

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՕՐԱԳԻՐ

Ապրիլ 6րդ առաւօտը. — Մեր մանկութեան յիշատակներէն. — Պ. Դուրեանի նամակները։

Ապրիլի 6րդ առաւօտն եկած էր· ծա՛նր գիշեր մը նետեցի գլխէս վար։ Արեգակը դեռ նոր ելած էր հորիզոնին վրայ·

Շողի՝ շողի ժամք էին,
Վարդից հրդեհ կայր յերկին,
Փոխան ամպոց հուր հիւսքի՝
Տեղայր մարգրիտ ու ոսկի։

Բարձր էր մեր տանը դիրքը· Իզմիտի ծոցը մեր առջեւ կը պարզէր իր ժպտուն ճակատը· կանաչագեղ ծառեր կը բարձրանան շուրջանակի ինչպէս մանր ու խոշոր կոհակներ անդնդոց մէջ։ Արեւուն ոսկեփայլ կարմրութիւնն, երկնից կապոյտն ու ծովուն գոյնը, լեռներուն կանաչ մթութիւնն ու շոգիներու թեթեւ ստուերը՝ ալեաց ծալքերուն ու ծփանաց մէջ այնպիսի խառնուրդ մը կը յօրինէին, զոր սահմանելու համար՝ Թերզեանի «կապոյտ դալուկ» բառերը պէտք է փոխ առնուլ, թէ և չմոռնալ ըսել որ գրաբառ Հանդիսի մը մէկ գրիչն, ոսկեդարեան երադներով, անկցորդ և անհամբոյր գտած էր· կեղարեան երադներով, այո, կապոյտ դալուկ, այդ բառերն ո՛րչափ լաւ կը բացատրէին այդ պատկերն։ Այսօր ճիշդ առիթն էր նետել այն [illegible] երկամթի գրչի տակ, բայց Հանդէսներու վախճան տրուած է, ուստի և տարադէպ· մեռելին հետ չեն կռուիր։

Դարձեալ պատուհանին առջեւ· ո՛ և է գիրք հետս տարած չէի, զի ուղեւորութիւնս գրքերէ տեսակ մը ակամայ փախուստ էր· բայց ծեմարանի աշակերտը բազմոցին վրայ դրած է հինցած ու դեղին թղթերու ծրար մը· ամեն բանի նորն, իսկ գրուած թղթերու հինն աւելի հրապոյր ունի։ Ադոնք մեր դպրոցէն տարուած էին, յիշատակներ մեր դպրոցական կենաց մանկութեան օրերուն· քիչ մը բան ես գրած էի անկապ և անկցորդ, քիչ մը բան Միհրան Դուրեան—Եղիշէ վարդապետի աշխարհական անունն·— և այսպէս մեր աշակերտակիցք ամենքն ալ մէկ մէկ բան։ Տառերու սխալներ, բառից անպատշաճութիւն, մանկական գիր, ամենքն ալ տեսակ մը հաճոյք կը պատճառեն· քաղցրութիւնը սխալներու մէջ, և յիշատակ բուրածը ճիշդ ադոնք էին՝ այդ հինցած և հրապուրելի թղթերուն վրայ անկորուստ։

Առաւօտեան երկրորդ ժամն եղաւ յիշատակի ժամ· ալ յիշատակէ յիշատակ պիտի անցնէինք՝ երկարելու համար այդ հոգեկան վայրկեանները։ Թղթերուն քով դրուած էր ստուար ու մեծկակ տետրակ մը ձեռագիր· հին ու նոր ստորագրութեանց մէջ կը տեսնես յանկարծ Պետրոս Դուրեան, և՝ անակնկալ հաճոյից ու դառնութեանց սարսուռով բռնուած՝ կ՚ընթեռնո՞ւս անոր գրածները թէ ոչ կը ծծես այդ աստուածըմպելին, չգիտեմ։ Մտերմական նամակներ են, ամենքն ալ գրուած վաղամեռիկ բանաստեղծին մահուան նախընթաց տարւոյ վերջի քառորդին մէջ, ամեն տող նոր, ամեն պարբերութիւն բանաստեղծութեան բովէն կը թռչի· ուրեք ուրեք հազիւ թէ կը հանդիպիս քանի մը հասարակ նախադասութեանց, որք սովորական բան մը կը բացատրեն, «հոս ձիւնը ամեն բան ծածկեր է· — ժամանակէ մը ի վեր է որ բան մը չգրեցի· հասկցայ որ կամ պատասխանելու միջոց չես ունեցեր և կամ կարեւորութիւն չես տուած», և այլն· սակայն ամենքն ալ ի՛նչ միջոց և վախճան կ՚ունենան։ Վայրկենէ վայրկեան կը փոխուի այդ իր «մտերմաց դալկահարն», «երկնից հիւանդն» ու «նոճեաց տղան», և անհուն գոյներու, ձեւոց ու պատկերներու տակ կը մտնէ։ Իր մտերմաց մէկն յիշատակած է որ գերեզմանին վրայ — մեղի անծանօթ — ծաղկեփունջ մը ձգէ· և Դուրեան կը պատասխանէ· «Ես դժոխքէ մը անէծք Աստուծոյ անուանը վրայ թափեցի, աւելի աղէկ չէր՞ մի· ծաղիկը կը թառմի· սակայն անէծքս Աստուծոյ կողը խրեցաւ։

«Ա՜հ, կը սիրէի զինքը, կը սիրէինք։ Իր յիշատակին վառարանն եմ, իր կսկիծին ովկեանն եմ, իր սուգին վիհն եմ, իր գերեզմանն եմ… իր գերեզմանին վրայ ծաղի՞կ սփռեմ մի· ո՛չ, ծաղիկը պաղ ու անզգայ է· Հոգիէս քամուած արցունքը, տա՛ք, զայն կը թափեմ, ափերով կը թափեմ… աչերը կսկիծի մէջ ովկեաններ են, անո՛նք՝ որ հաճոյքի մէջ աստղեր են։

«Զինքը պաղ հողով պատեցին, մենք իր յիշատակը տաք հառաչքներու մէջ պլլենք, պահենք, վա՜ռ պահենք, միշտ պահենք։» Այդ գերեզմանին քով մեկուսի թողլով պահ մ՚ մահուան արհաւիրքն ու այդ անդնդոց խորութիւնը, կը դառնայ աշխարհ, կը սահմանէ զայն բանաստեղծական լեզուաւ։ Գերեզմանաց մօտերը գտնուող ոգւոց համար, գիտես թէ բնական հարկ մըն է եղած ջնջել աշխարհի կարեւորութիւնը, չդնել անոր վրայ թեթեւագոյն արժէք մը· և ի՞նչ կարեւորութիւն պէտք էր ունենար այն ոգւոյն՝ որ «երկնից հիւանդութիւնով» զարնուած էր· «Աշխարհ Աստուծոյ ձանձրութի մէկ հառաչն ըլլալու է կամ դժոխոց մէկ անհամ կատակը… ի՛նչ և իցէ, ի՛նչ որ կ՚ուզէ թող ըլլայ, բաւական է որ կսկիծի դուռ մըն է»։ Նոյն թղթոյն մէջ քիչ մըն ալ ինքն իր վրայ կը դառնայ· և Տօքթ. Թեաթիպեանի խնամոց տակ հազիւ ուրեմն քիչ մը բարւոքուած և վայրկեան մը ցաւերէ հանդարտած, անէծք ու հառաչք իրարու խառնելով խմորելով՝ դէպի վեր կը նետէ ուժգին հրացեալ ռումբի մը պէս», իբրեւ հրաբուխ մը ի պարզի գոռացող, որ ահաւոր դղրդմամբ ջինջ երկինքը կը մթագնէ թանձր հրախառն մուխի և աստղերը քարերու տարափ մը ի դուրս արձակելով· «Թողէ՛ք որ հոգեբուղխ հառաչով մը զԱստուած դղրդեմ… հրդեհ եմ… ա՜հ, շատ բաներ ունիմ։» Եւ եթէ գրելու համար դուրսէն բան մը չգտնէ, կուրծքը կը բանայ իր մտերմաց առջեւ։ Այդ անդունդին կը մօտեցնէ զանոնք· «Այս օրեր դարձեալ մշտնջենաւոր վէրքս շունչ առաւ կուրծքիս տակ, երկնքի այդ սեւ աստղը· ձգէ՛ սա նոճեաց տղան, (այսինքն իմ օձիքը,) սա «դաշնակաց բուն», որ վսեմութեանց առջեւ երբեմն կ՚ապշի, որուն սրտին անդունդը կ՚այէծիի, շուրթերը քար կը կտրին, որ միշտ իր վէրքին կը նայի ինչպէս փառասէրն իր աստղին, ձգէ՛ սա «մտերմաց դալկահարը»….

«Ցանցաւոր եմ… այլ ոչ, վէրքիս մօտեցիր, եղբայր իմ, սա ահարկու անդունդին· սակայն սեւ ժայռն ու երկնքի աստղերը հոն կրնան նայիլ լոկ…»։

Դուրեան իր այս ամեն գրուածոցը մէջ անծանօթին ալ հետ է, կը զարնուի, անէծք ու արհամարհանք ի ձեռին բռնած հին աստուծոյ մը պէս որ կայծակն ունէր իր աջոյն մէջ։ Թէ բժշկին դեղագրին առջեւ, թէ լուսնի տակ, թէ մտերմի մը և կամ գերեզմանի մը քով, հոգի մը չէ որ կը խօսի, այլ գերեզմանաց բանաստեղծութեան հազարաւոր բերաններ, որ դալկահար ճակտի մը ներքեւ անհունի դաշնակութիւնը կը յօրինեն, մեղմ, ուժգին, նուաղկոտ և որոտընդոստ ձայներ իրարու խառնելով։ Հապա իր վէ՞րքն որ կուրծին տակ միշտ արիւնոտ կը հանգչի, հապա իւր կենսական ոյժե՞րն՝ որ միշտ կ՚սպառին, հապա անլռելի պատերա՞զմն զոր անհնչուն կը մղէ դժբաղդունին դէմ։ Լսենք իր ցաւագին «մաքբարով»ները· «Զմեռ քեզ կը գրեմ թէ կը դողդողմ, բերնէս արիւն կը հոսի, կը հեծեծեմ։ Ճակտիս վրայ կենաց շիջման ժպիտը կը տժգունի, անդուլ կերպով քնարս կը թոթուեմ անհուն «մաքբարով»ի մը համար անոնց՝ որոնք իրենց ծալքերը չրացին ինձ, այլ միայն դուրսէն ճանանչեցին· նախ կնոջ, երեւակայութեանս գիտցածոյն, երազի այն երփներանգ աստղին կամ ճաճանչոտ ծաղկին… ոչ, աւելին, շողերու և բոյրերու թագուհոյն։» Հոս յիրաւի կը զարմանայ մարդ որ այդ վէրքերով պատառատուն ոգին տակաւին խորշ մը կը պահէ սիրոյ դիցուհոյն, և բուռն յուզմանց ու ցնցմանց մէջ ալ՝ կը գտնէ վայրկեան մը քանի մը տող անոր նուիրելու՝ իբրեւ խնկոյ վերջին ծուխը մեհենին բագնեաց վրայ։ «Ա՜հ, նորա մէկ շողը երազ մը կը վառէ, նորա մէկ բոյրը սրտի մը մթին խորանը կը խնկարկէ… մեռնիլ թարմ եւ երազոտ, մեռնիլ առանց մարմարեայ ճակտի վրայ խորշոմ մը գծելու, առանց շուրթեր համբոյրով մը բորբոքելու, առանց հոգին ժպիտով մը հրդեհելու, մեռնի՜լ… . . . . տխուր է այդ։»

Կը շփոթիմ, կը վարանիմ թէ ալ ո՞ր հատուածը դնել հոս, ո՞րը զանց առնել· և ակամայ, չերկարելու համար, կ՚ստիպուիմ շտապանալ հետեւեալ տողերովը· «Իմ վիճակս տխուր է, եղբայր իմ· սակայն ես հանդարտ եմ· և հարկաւ քիչ մը տխուր· թօշնեցաւ ամեն մարդկային տենչ սրտիս մէջ· տենչ՝ աշխարհի այդ ոսկեզօծումը· ամեն յոյսերս մոխիր դարձան, իբրեւ մեքենայ կ՚ապրիմ գրեթէ, իմացական հրահրումս կորուսի, մտածումներս կարճ են և մութ։ Սակայն մի՛ ցաւիր, բարեկամ· սապէս համոզուէ որ քու եղբայրդ գերեզմանի տեղ Նոյեան տապանը կը մտնէ աշխարհի արիւնհեղեղէն փրկուելու համար· ո՛չ, այս մտածումը չկրցաւ երբեք հոգւոյս վրայ որչափ արցունք մը աչացս մէջ։»

Ալ կը թողում այդ աշնան թուղթերը, թողում անհունն ու քանի մը ժամ կորսուած ինկանք նոյն օրն առաւօտուն։ Աշնան թուղթեր ըսի, և անդէպ չէ համեմատութիւն մը ընել այդ եղանակին հետ։ Վաղամեռիկ բանաստեղծ այդ գրուածոց մէջ արդարեւ աշնան եղանակն է· հատուածի մը մէջ տասը ժամ իր երկինքը մթագին է սեւ ամպերով, գետինը ցեխոտ, ծառերը տժգոյն մեռելատիպ և փայլակի մը շողն անգամ չես տեսներ։ Վերջալոյսի ժամը չհասած՝ յանկարծ արեգական դուռը կ՚երեւի լերանց վրայ· աստղազարդ գիշեր և վաղիւ զուարթ օր մը տեսնելու աւետաւոր յոյսը կ՚ունենայ մարդ։ Քանի մը վայրկեան կ՚անցնի· սե՛ւ ամպ մը որ հոն կեցած է սե՛ւ ու սպառնալից, ուժգին մղուած անակնկալ փոթորկէն՝ կը ծածկէ իր մթին վարագուրին տակ, այնպէս որ թեթեւ սպիտակութիւնն անգամ չես տեսներ հոն, վերջալոյս չերեւիր, և առաւօտեան զուարթ յոյսն ալ կը մարի անոր տակ։ Երկրորդ հատուածի մը մէջ միջօրէական գիշեր է· կարկտի և անձրեւի տարափներէ ետքը՝ առաւօտ կը տեսնես հորիզոնին վրայ, մերթ ժպտուն և մերթ տխուր, այլ սաէպ տխուր, զի յաջորդաբար կ՚ելնեն ամպերու կոտրանք, որք կուգան ու կ՚անցնին· կը նայիս բլրոյն ստորոտը· թեթեւ կանաչութիւն մը գետնին վրայ կ՚երեւի իբրեւ մամուռ, և թէեւ գեղնին մօտ կանաչ տերեւներ ալ կը կախուին ոստերուն վրայ, այլ ամենքն ալ բնութեան մօտալուտ օրհասը կը գուժեն։ Ահա այսպէս են այդ գիրերն—աշնան թուղթեր, յորս բնութիւնն աւելի շատ բեղուն է նոր տեսարաններով։

Ի՞նչ լաւ կ՚ըլլար որ Դուրեանի բոլոր անտիպ մնացած նամակները, մէկ հատորի մէջ բովանդակուած, մամլոյ տակ դրուէին։ Բայց մեք անփոյթ ենք· բան մը երկարատեւ ըղձից ենթակայ չենք ըներ· ո՞ւր է Օսեանի գրուածոց բովանդակութիւնն ու տպագրութիւնը, ո՞ւր մնացին այնքան խոստմունք։ Որչափ որ զմեզ անընթերցասէր ամբաստանեն, չեմ կարող հաւատալ որ գտնուի մեր մէջ քիչ մը կարդալ գրել գիտցող անհատ մը և չփափաքի Օսեանի գործերն ու Դուրեանի նամակներն ունենալ· եթէ սրտերու վրայ ալ չդրուին, ամեն գրադարանի մէջ պիտի մտնեն ասոնք։ Մեք անընթերցասէր չենք, թող մեր սրտին ու սիրոյն գիրքերը գրեն, եւ պիտի տեսնեն որ մեք շատ ընթերցասէր ենք։

Այդ յիշատակաց թուղթերը կը փակենք։ Երեկոյին Ատաբազարի համար բաւական խօսուած էր Առաջնորդարանի մէջ, առաւօտուն վերստին խօսակցութեան նիւթ է, ուզածի տակաւին Նիկոմիդիա չտեսած, չճանչցած, կ՚ուղեւորիմ այդ բազմահոյ քաղաքը· և կ՚երթայի ընելու չգիտեմ ի՛նչ յուզեալ ոգիներու մէջ, յուզեալ ըստ երեւոյթին վարդապետի մը ու վարժարանաց խնդրով։

Երբ կ՚զգայ ոք թէ կը սիրէ անկեղծ ոգւով, ինքզինքը բան մը—գուցէ չկրցածն ալ — ընելու կարող կը գտնէ· այդ պատրանքն ունէի։—Գիշերուան ժամը երեքին հասանք Ատաբազար։

ՀՐԱՆԴ

28 ապրիլ, 1889
Սկիւտար

ՍՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ԱԼԻՔՍԱՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Պաղճէ-Գաբու, Մաքսատան կից Թիւ 42

Պատրաստ է ամեն օր ժամը 3էն մինչեւ 10½ իրեն դիմողները ընդունիլ։

Երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կէս օրերը կէս օրէն վերջ ձրի կը բուժէ աղքատները։ 1—15

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Մեծ-Նորխան գաշլըքճըներու դըրանէն մտնելով 3 թիւ եալըճը Յովհաննէս Էֆէնտիի սենեկին մէջ ամեն օր, ժամը 3էն մինչեւ 11 Գաղղիարէն, Անգղիարէն, Գերմաներէն և արդի Յունարէն լեզուները կը դասախօսուին խիստ դիւրին եղանակաւ և գոհացուցիչ պայմաններով։ 490 1—4

ՍԻԳԱՐԻ ՄՕՒԻՒԻ ՔԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ
Եըլտըզ, Կ. Պոլիս, 13 դեկտ. 1888
Պարոնայք Սէգոյ և Փոտէն,

Կը ցաւիմ որ պաշտօնական դիրքովս կարող չեմ փորձել ընել, այլ համաձայն ուրիշներու փորձերուն և այն լուծչաց որոյ պաշտօն յանձնեցի փորձել զայն մեր հիւանդանոցաց մէջ, կը յայտարարեմ որ ձեր Մօր. և [illegible] իւղն, իր այդ վիճակին մէջ [illegible] խմելելով և մարսելով, կը համապատասխանէ այն յատկութեանց զորս [illegible] գիտութիւնն ի վաղուց անոր հաշւած է, մանաւանդ այս յաջող պատրաստութեան մէջ։

ՏՐ. Ս. Ս. ՄԱՎՐՈՅԷՆԻ ՓԱՇԱ
Բժիշկ Վ.եհ. Սուլթանին

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԸՐԱՍՔԸՐԻ

Իզմիր բամպուզը եիւզ պին քիլօ, պէհէրի եէտի ղրուշ օթուզ փարա·

Աստրագան պին մէթրօ, պէհէրի օթուզ իւչ ղրուշ·

Սիյահ սրինաթօ իւչ պին մէթրօ, պէհէրի իքի ղրուշ օն փարա·

Թիրէ վէ եունտան մամուլ սիյահ չէրիտ օն պին մէթրօ, պէհէրի օն իքի փարա·

Թիմուր քերէվէթ այաղը ալթը եիւզ չիֆթ, պէհէր քիլօսը պիր ղուրուշ եիրմի ալթը փարա·

Պամուքլի քիլօ պին, պէհէրի օն տօղուզ ղրուշ·

Աղ մաղը օն եէտի պին պէշ եիւզ քիլօ, պէհէրի ալթը ղրուշ օթուզ պէշ փարա·

Գարիօլա թահթասը իւչ պին ատէտ, պէհէրի իքի ղրուշ օթուզ սէքիզ փարա·

Պիր սէնէտէ հէր նէ միքտար լիւզում օլուր իսէ ալընմադ շարթը իլէ·

Ալաֆրանկա էօն այադ մէս, պէհէր պին ատէտի էլլի տօղուզ ղրուշ·

Ալաֆրանկա արդա այադ մէսը, պէհէր պին ատէտի դըրդ տօղուզ ղրուշ·

Քէարը գատիֆ կատանա մէսը, պէհէր պին ատէտի էլլի ղրուշ·

Քէարը գատիֆ գըլէյիք մէս, պէհէր պին ատէտի գըրդ իքի ղրուշ·

Քէարը գատիֆ ատ մէս, պէհէր պին ատէտի տէօրթ պուչուգ ղրուշ·

Ասաքիրի Շահանէ անպար վէ ֆապրիգալարը իչիւն միւպայեա օլունաճագ պալէտաէ մուրագգամ էչեա ֆիյաթը մուրագգամալէրի իլէ թալիպ էրի էօհտէսինտէ օլուպ, մայըս ըումինին իւչիւնճիւ կիւնիւնէ գատար հէր կիւն միւնագասար իճրա օլունարագ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկ կիւնտէն իհթալէ վէ տէօրթինճի կիւնիւ եւգաէ պէշ թէնզիլէնէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի վազիմթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

27 Նիսան 1889 473
Նօ. 39 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԸՐԱՍՔԸՐԻ

Կիրէմ Ֆէրդասը իչիւն մաճալինտէ թեսլիմ օլունմագ իւզրէ միւպայեա օլունաճագ սէքսէն պինտէն եիւզ պին գըյէյէ գատար գուրու կիյահըն պէհէր գըյէսի եիրմի սէքիզ բարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մայըսըն պիրինճի բազար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկկինտէն իհթալէ սընա թալիպ օլանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

27 Նիսան 1889 472
Նօ. 38 2—3

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

AU PANTEON
ԳԱԼՖՕՐՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ
Բերա Մեծ Փողոց Կալաթա Սէրայի մեծ դրան դէմ թիւ 206

Գալֆօրուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ, ամրան եղանակին համար, Բարիզէ բերել տուած են շրջազգեստի համար մետաքսէ և բրդէ գեղեցիկ կերպասներ, ամեն տեսակ [illegible], [illegible], [illegible], նորաձեւ [illegible] և այլն։

Բոլոր այս ապրանքներն, որք վերջին նորաձեւութեանց կը համապատասխանեն և ընտիր տեսակէ են, խիստ աժան գներով կը վաճառուին։

Հարսանեաց օժիտ պատրաստող ընտանիքներ մեծապէս պիտի օգտուին եթէ ուղղակի Գալֆօրուլօ եղբարց վաճառատունը դիմեն։ 492 1—20

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

69

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 1,932,350

ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դիւրութեան և երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի:*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 ՄԱՐԻԹԱՅՄ. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց*

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱ

Մասնագիտութիւն Միլանի Պրանգա եղբարց
Մատակարարք Իտալիոյ Արքայական Տան

Քսան տարուան յաջողութիւն յԻտալիա, յԱմերիկա, ի Հնդկաստան, յԱրեւելս և յԵգիպտոս.— Շքադրամ 1885ի Անվերսայի. 1884ի Թուրինի, 1883ի Նիսի, 1881ի Միլանի, 1888ի Մելպուռնի և Պրուսէլի, 1879ի Սիտնէյի, 1878ի Բարիզի, 1876ի Ֆիլատելֆիոյ, 1873ի Վիէննայի միջազգային ցուցահանդէսներուն մէջ:

ՖԷՌՆԷՏ-ՊՐԱՆԳԱ առողջապահական ամենէն ծանօթ պիտըրըն է:— Շատ բժիշկներէ կը յանձնարարուի իբր զգուշական դարման ճախճային երկիրներու տենդերու, տարափոխիկ հիւանդութեանց և քօլէրայի:

ՖԷՌՆԷՏ-ՊՐԱՆԳԱՆ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, կը հանդարտեցնէ ծարաւը, կը գրգռէ ախորժակը, կը բուժէ գլխու ցաւը գլխու պտոյտը, ջղային ցաւն, և մելամաղձութիւնը:

Այս ըմպելիք, բոլոր ծանօթ պիտըրըներէն և ամէնէն գերազանց, կ'առնուի ամէն օր ճաշէն առաջ իբր ախորժաբեր: Ճաշէն յետոյ, աղէկ մարսողական է: Կարելի է խառնել զայն վերմութի, գինիի, Սէլծի ջրոյ և խահուէի հետ:

ՖԷՌՆԷՏ-ՊՐԱՆԳԱՆ, ինչպէս և նոյն տան վերմութը, կը գտնուի գլխաւոր անուշարարաց, նպարավաճառաց և Ճէգինեվաճառաց քով: 381 10—17

THE CROWN PERFUMERY COMPANY

ՀՈՏԱՒԷՏ ՆԻՒԹՈՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆՔ ԼՈՆՏՈՆԻ «ԹԱԳ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Այս գոյացութիւնները շատ խիտ են, և անբաղդատելի են իբր բուրման տեւողութիւն և տեւականութիւն: Աւասիկ անոնցմէ մէկ քանիին անունները.

ԹԷՆԿԼ ՎՈՒՏ (Թէնկլի փայտ)	ՄԱԹԻՈԼԻԱ
ՎՈՒՏ ՎԻՈԼԷԹ (Մանուշակ անտառաց)	ՃՈՔԻ ԳԼԸՊ
ԼԻԼԻ ՕՎ ՏԷԼ ՎԱԼԷՅ (Շուշան հովտաց)	ԷՍ. ՊՈՒՔԷ
ՀՈՒԱՅԹ ՌՈԶ (Ճերմակ վարդ)	ՄԱՐԿԱՐԻԹԱ
ԳՐԷՊ ԷՅՊԼ ՊԼՈՍՍԸՄ	ԻԼԱՆ. ԻԼԱՆ.
ՀՈՒԱՅԹ ՀԷԼԻՈԹՐՈՊ	ՕԲՈՐՈՆԱՔՍ
ՍԹԱՖԱՆՈԹԻՍ	

Այս և այսպէս ուրիշ հոտաւէտ նիւթեր մեծ հռչակ հանած են Եւրոպայի արքունեաց, ազնուականութեան և բարձր դասուն մէջ, իրենց հոտին փափկութեան և տեւականութեան համար:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈԼՈՆԻԻ ՋՈՒՐ: Ուրիշ ո և է գործարաններէ ելածէն գերազանց: Մէկ փորձ միայն կը բաւէ:

ՕՐԱԼԻՆ ՓՈՇԻ ԴԷՄՔԻ ՀԱՄԱՐ: Այս փոշին յաջողած է մինչեւ հիմա բոլոր գործածուածներուն տեղ և ընդունուած է ազնուականութենէն և բարձր դասէն: Դիմաց գոյնին փափկութիւն կուտայ, առանց հետք թողլու, մորթը կը պահպանէ արեւէն, հովէն, և փշտիկները կ'արգիլէ:

Նմոյշներէն զգուշանալու համար, պէտք է դիմել միայն Կ. Պոլսոյ միակ գործակալին ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԽԱՆԱ
231 *Անգլիական ընդհանուր մթերանոց*
Թիւ 95 և 97, Եւ[illegible] Գալաթիոյ, Թրամուէյին կայարանին մօտ, Վոյվոտայի պահականոցին կից:

Coleman's
Liebig's
Extract of
MEAT & MALT
WINE
HUNDREDS OF TESTIMONIALS HAVE BEEN RECEIVED FROM MEDICAL MEN.

ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ հեշտահամ և կազդուրիչ ըմպելի մ'է, բաղկացեալ Բորդոյի գինիէ, Լիէպիկի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմելով այսպէս սնուցանող, զօրաւոր և գրգռիչ խառնուրդ մը, որ թէ առողջ և թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաւասարապէս:

Բժշկական համալսարանն հաւանած է նմա և բազմաթիւ նշանաւոր բժիշկներէ յանձնարարեալ է: ՀԱԶԱՐԷ ԱՒԵԼԻ ԲԺԻՇԿ գրած են իրենց վկայութիւններն: Ահա կը թարգմանենք վկայութիւնն [illegible]

Թ. ՌԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍԻ, Մ. Ր. Ս. Ս. Լ. Լ. Մ. Ք. Ա. Բ. Ճ. ԵՒ ԸՆԿ.

26, Լօրն Րոտ և 24 Համիլդըն Սգուէյր

Պրընհիր, 2 նոյեմբեր 1888

Պարոնայք — Ի նկատ առնլով խորդախ մրցման մը հանած գինոյդ լուրերը, կը փափաքիմ յայտնել ձեզ թէ որչափ գոհ եմ ձեր Մսի և Մալթի պատրաստութենէն. Քանի քանի անգամներ տեսած եմ անոր առողջարար ազդեցութիւնն այն հիւանդութեանց վրայ, որոց համար պատուիրած եմ զայն, և ինչ ինչ պարագայից մէջ ձեզ բերած եմ հրաշալի արդիւնք մը զորս պարզ գինին (առանց մսոյ) չպիտի կրնար տալ:

Ընդունեցէք, և այլն և այլն Թ. ՌԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍ

Ի վերջոյ, [illegible] գլխաւոր բժիշկք ջերմապէս յանձնարարած են զայն:

Հարցնել ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ Լիէպիկի մսի և Մալթի խառնուրդով, զգուշանալ կեղծերէն:

Դիմեցէք ստորագրելոյն, միակ գործակալ ի Թուրքիա Գոլիմըն և ընկերութեան գործարանին Ս. Ճորճս Նորուիչ և Լոնտոն: ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԽԱՆԱ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, *պահականոցին քով, կայարանին Գալաթիա-Շիշլի՝ի Թրամուէյից- Թիւ 95 և 97, Գալաթիա* 80

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

THE MUTUAL ACCIDENT ASSOCIATION LIMITED

ԱՐԿԱԾԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորեալ դրամագլուխ **100000** *անգլ. ոսկի ամբողջ. ստորագրուած*

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄՈՒՐՀԱԿՔ

Տարեկան 4 ոսկոյ «բռիմ» մը կ'ապահովէ 1000 ոսկի, Մահուան կամ Միշտատև և բացարձակ անկարողութեան պարագայի մէջ:

333 ոսկի, Միշտատև և մասնական անկարողութեան պարագայի մէջ:

Շաբաթական 6 ոսկի, առժամեայ անկարողութեան պարագայի մէջ, թէ՛ ամբողջովին և թէ՛ մասնական:

GLASGOW & LONDON ԿԼԱՍԿՕՈՒ ԷՆՏ ԼԸՆՏԸՆ

Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՕՖՄԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.
(171) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայտիէ խան, Թիւ 13, 14, 15

ՇՔԱԴՐԱՄ

ԱՄԷՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐ

Աֆրոդիտեան գրգռիչ դեղ (մարգարտաձեւ լուծելի քաբսիւլներով)

ՊՈՒՐԺՈՊԻ

Առաջնակարգ դեղագործ, մատակարար հիւանդանոցաց, Ռամպիւդօ փողոց, Բարիզ

Կատարելագործեալ ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐԸ գերազանց դարման են ամեն վաղահաս սպառման պարագայի մէջ. Ճանչցուած են իբր ծննդական գործարանաց ամենէն հզօր գրգռիչները. բաց աստի իբր փրկարար ազդեցութիւնը ստամոքսին վրայ՝ կազդուրիչ շարքին մէջ կը դնէ զինքը:

ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐԸ բնաւ վերաբերութիւն չունին մինչեւ հիմա գովաբանուած ամէն դեղերուն հետ որք վնասակար են:

Աֆրոդիտեան այս նոր դեղը կը ներկայացնենք ընդհանուրին ուշադրութեան իբր դեղ մը որուն ազդուութիւնն ապահով է և անվնասութիւնը բացարձակ: [Կարդալ յայտարարութիւնը:]

Ի Թուրքիա ներկայացուցիչն է Ֆ. Պէլլիս, Ֆլոռքըլեան խան, Պոլիս: Ի Կ. Պոլիս կեդրոնատեղին են Դեղարանք Տէլլա Սուտա, Ֆ. Աքլավօ, Բրիտանական, Քիւչիւքեան եղբարք և Անաստասիատէս ի Բերա. Թիթիօս, Տ. Աքէսմթօրիատէս և Ա. Գասդորիատէս ի Ղալաթիա. Տ. և Մ. Մէզիքի ի Պոլիս. Իգար եղբարք յԻզմիր. Հ. Խիւ, ի Սէլանիկ: 337

EMULSION SCOTT

(ՍԳՈԴԻ ՕՃԱՌԱԿ)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ԶՈՒՏ ԻՒՂ

Իբօֆօսֆիթ քը չոլ և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք:

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, Իբոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճողածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն:

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով:

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս. ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԻՐՇԷԼ 443

MYRTOL du Dr LINARIX

1244 *Lauréat de la Faculté de Médecine de Paris*

Le **MYRTOL LINARIX** est présenté sous forme de **Globules** employés avec le plus grand succès contre les

AFFECTIONS CHRONIQUES DE LA POITRINE:
Rhumes, Bronchites, Catarrhe, Asthme avec Oppression et Palpitations.

Les **GLOBULES DE MYRTOL LINARIX** doivent être pris à la dose de 6 par jour : 2 le matin, 2 vers midi et 2 le soir.

Toutes les personnes qui prennent les **VÉRITABLES GLOBULES DU Dr LINARIX** *s'accordent à reconnaître qu'elles respirent plus facilement.*

Exiger les **Véritables Globules Linarix** *de* **CLIN & Cie**, *de* **PARIS**, *que l'on peut se procurer chez les Droguistes et Pharmaciens.*

ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ,

Ընդհանրապէս ճանչցուած է քաքաօներուն ամենէն ախորժահամն և լաւագոյնը:

Ի նկատ առնլով իւր ընտիր տեսակը, ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ, թէպէտ ըստ երեւոյթին աւելի սուղ, իրօք աւելի աժան քան այսօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններ, այնպէս որ ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕԻ մէկ բաժակը՝ բաժակ մը թէյէ կամ խահուէէ աւելի չարժեր. այլ որովհետեւ այս քաքաօն գերազանցապէս սննդարար և դիւրամարս ըմպելի մ'է, իւր ծախսն իրօք շատ աւելի նուազ է:

Կը գտնուի մեծ դեղավաճառաց, նպարավաճառաց և անուշարարաց քով, թիթեղեայ տուփերու մէջ ½, ¼ և ⅛ քիլօկրամ: 49

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՈՍԿԵՐՁԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878Ի

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ

Որ միմիայն տրուած է
Արծաթազօծ ոսկերչական գործոց

և ՔՐԻՍԹՈՖԼԻ անունն ամբողջ
Միակ երաշխաւորութիւն գնորդին համար

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՍՊԱՍՔ
ՍՊԻՏԱԿ ՄԵՏԱՂԻ ՎՐԱՅ ԱՐԾԱԹԱԶՕԾԵԱԼ

Առանց հոգ ընելու մեզ դէմ մղուած գնոյ մրցման, որ անշուշտ տեսակին յոռութեան շնորհիւ կրնայ լինել, միշտ պահած ենք մեր արտադրութեանց կատարելութիւնն և հաւատարիմ մնացած ենք մեր սկզբան՝

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԳՈՐԾ ԾԱԽԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ԱԺԱՆ

Գնողին միտքն հանդարտ պահելու համար, նմանապէս պահած ենք

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆԱՑ ԼԱՒՈՒԹԻՒՆՆ

ինչպէս որ մեր քառասնամեայ փորձառութիւնն անհրաժեշտ ցոյց տուած է մեզ:

Գնողին համար իբր միակ երաշխաւորութիւն, պէտք է որ ապրանաց վրայ գտնուի գործարանին նշանն և ՔՐԻՍԹՈՖԼ անունն ամբողջ տառերով:

Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ համար մեր միակ ներկայացուցիչներն են ՊՈՐԹՈԼԻ ԵՂԲԱՐՔ, Ի ՊՕՆ ՄԱՐՇԷ, 354, Բերայի մեծ փողոց, ուր գնողք կրնան վստահ լինել, թէ մեր անուամբ ստորին ապրանք չպիտի ծախուի իրենց: 85 ՔՐԻՍԹՈՖԼ և ԸՆԿ.

OUTILLAGE D'AMATEURS
ET D'INDUSTRIES
SCIES-MÉCANIQUES, plus de 50 mod.
TOURS de tous Systèmes
DESSINS et Fournres pour Découpage
Outils de toutes sortes. 3 DIPLOMES D'HONNEUR
TARIF-ALBUM, 200 pages et plus de 500 grav.
FRANCO CONTRE 65 CENTIMES
TIERSOT, 16, r. des Gravilliers Paris.

Ջուր, փոշի և խմոր **ԱԿՌԱՅԻ ՀԱՄԱՐ**

DOCTEUR PIERRE
Բարիզի Բժշկական համալսարանէն
8, Place de l'Opéra PARIS

Կը ծախուի բոլոր դեղավաճառաց, դեղագործաց, հոտավաճառաց և վարսայարդարաց քով:

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՎԻԷՏԱՐԷՍԹ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Էօժէն Բարաքօ
» Լէպսոր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Խաղբեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօզեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնիա, և՛ն և՛ն:

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ:

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար: Ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր առաւելութիւններուն որ մէն մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ:

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն: Ամէն [illegible] յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին:

Գոհունակութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (վաւերացեալ Աւստրիոյ-Հունգարական կառավարութեան ներքին գործոց Նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանքի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է: 286

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթօր Այէրի ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մ'է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ Փիզիգական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն: Այս Փիզիգական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անհուն թեթեւ նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց աս անունները տրուած է ջերմն և սարսուռ, թաքուն ջերմ պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր:

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ [illegible] կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտ ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ականներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ:

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը չնջէ այս թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգտակար ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի: Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ: 166

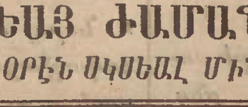

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1686

1889 ԱՊՐԻԼ 3 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՋԵՒ ՑՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վոսփորէն Իջնող շոգենաւներ

12 —	Վանիք. Չէնկել. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթ.
12 —	Եէնիմ. Մեզպ. Պէյլիւքտ. Թարպ. Պէյգոզ. Բաշապ. Չուպ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյ. Գուզ.
12 —	Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
12 15	Եէնիմ. Մեզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 15	Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւքտերէ Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
2 —	Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյլէրպ. Գուզկ. Իւսկ.
2 45	Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 —	Ռ. Ա. Գավագ. Մեզպ. Պէօյտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշապ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
4 15	Պէյգօզ. Բաշապ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք. (Ռամազան 3էն ժամ 5 15ին)
4 30	Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ, Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
5 45	Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ
7 —	Եէնիմ. Մեզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշապ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ռ. Ա. Հիսար սար Գանտոլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
8 30	Ա. Գավ. Մեզարպ Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէնիա Միրկէօն Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
9 —	Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ. Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
10 —	Մեզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Արնվ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւներ

1 —	Պէշիք. Օրթ. Արնվ. Ռ. Հիսար Պօյճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք Մեզպ. Եէնիմ.
2 30	Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մեզպ. Եէնմ.
2 45	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգօզ (Ռամազան 3էն ժամ 3 30ին)
3 —	Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
4 15	Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մեզպ. Եէնիմ.
6 —	Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ. Մեզարպ. Ռ. և Ա. Գավագ
7 —	Պէշիք. Իւսկ. Գուզկունճ. Օրթագ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտոլ. Ա. և Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ.
8 30	Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Պէօյ. Մեզ.
9 30	Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլպ. Չէնկ. Արնվ. Պէպէք
10 5	Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը. Բաշապ. Պէյգ. Թար. Մեզ. Ռ. և Ա. Գավագ.
10 15	Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 —	Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 —	Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպ. Բաշապ. Պէյգ.
11 30	Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանք.
12 —	Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք